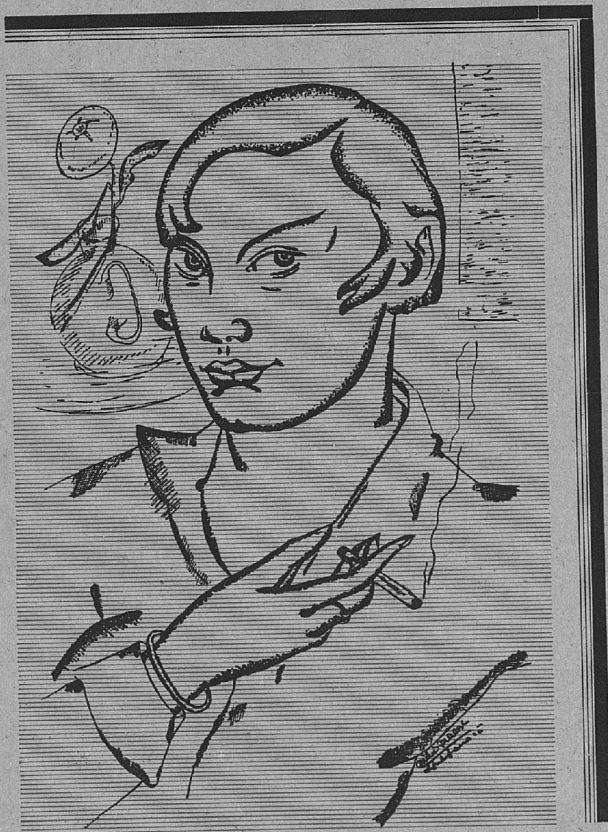

Poština plačana v gotovini

ŽENSKI

S V E T

LETO XV / 1937 / NOVEMBER

Ljuba Prenner: Mejniki / Vida Taufer: Znani obrazi / Ostrovška: Topovski strel / Katja Špur: Umrl mi je oče / Erna Muser: Življenja / M. V.: Vojne slike / Plesničar: Ob spominu na pozabljeno pesnico / Kritike in poročila / Obzornik / Priloge: Naš dom, modna priloga, krojna pola

Linolej
v veliki
izbiri

A. & E. Skaberné
Ljubljana, Mestni trg 10

Leto se nagiba h koncu,

s prihodnjo številko bo letošnji letnik zaključen in vendar je še nekaj naročnic, ki se niso spomnile, da bi poslale vsaj en obrok naročnine. Prosimo v prvi vrsti vse te, pa tudi one, ki imajo plačati le še zadnji obrok, naj to store takoj in naj nas ne spravljajo po nepotrebem v stiske in težave.

Ne pozabite, da si lahko zmanjšate stroške s tem, da pridobite nove naročnice. Za vsako novo naročnico Vam odobrimo 3 mesece naročnine, ko izplača svojo celoletno naročnino.

Prečitajte si članek „Ne prezrite“ na zadnji strani Modne priloge.

Uprava

Mejniki

Ljuba Prenner

(Dalje)

Isteга leta kmalu po pustni veselici se je pripetil dogodek, ob katerem se je razburila vsa Podgorica.

Krajevna podružnica „Südmarke“, kateri je predsedoval inženir Erkman, je bila razposlala po vsem mestu vljudne dopise s prošnjo za podporo novoustanovljeni knjižnici.

Dr. Ciril Bende je sklical čitalniški odbor, da bi se posvetovali, kako jim je odgovoriti na te prošnje, katere so bili prejeli domalega tudi vsi Slovenci, ki so se ob tem nemalo razburili.

„Izzivajo nas!“ je dejal mladi Bende in vsekal po mizi. „Kaj jim naj odgovorimo?“

„Nič!“ je svetoval Hugo Pahernik. „Vsi pomečemo te papirje v koš, pa bo.“

„Kaj še! Odločno je treba pokazati, da se ne pustimo imeti za norca!“

In sklenili so, kakšen bodi dopis, ki ga bo Dr. Bende sestavil in podpisanega od vsega odbora poslal „Südmarki“.

Potem so sklepali še o drugih stvareh, in bilo je že okrog polnoči, ko so stopili na mesni trg.

Vse tiho. Hladna pomladanska noč.

Našek Tedi se sprehaja po tlaku in ko sliši prihajajoče čitalničarje, jim stopi korakov naproti.

„Dober večer! Kako ste sklenili?“ jih vpraša. Ustavijo se . . .

Prične se pripovedovanje in politiziranje. Vsi so zatopljeni v pogovor, da sploh ne slišijo, da prihaja gruča moških tudi po trgu navzdol.

Šele ko so tik za njimi, jih opazijo. Vsi umolknejo in tudi oni drugi se nehajo pogovarjati.

Sami „Südmarkovci“ so, nemški učitelji, uradniki in seveda njih vodja, inženir Erkman.

Nihče ne pozdravi. Napeta sovražnost preži na prvo besedo in Bende se res ne more brzdati.

„Jih vidite, zarotnike!“

„Kaj je dejal v svoji cigansčini, gospod inženir?“ je vprašal namenoma glasno südmarški učitelj.

„Ne razumem tega lajanja!“ je odvrnil Erkman še glasneje.

„Ali se bomo topli, fantje?“ je kriknil Hugo Pahernik. „Le bliže, prostaški Cimbri in Tevtoni, če slovenskega jezika ne razumete, se bomo kar s pestmi menili.“

Kar naenkrat so si stali nasproti. Nihče sicer še ni dvignil palice niti na tej niti na drugi strani.

Molk. Sovražen, tesen molk, ko čutiš kri v sencih in drget v srcu.

Erkman vpraša: „Izzivate?“

„Vi ste nas izzvali z Vašimi okrožnicami! Kako si upate prosjačiti pri nas Sloven- cih?“ Ciril Bende je bil izjemoma kratek in oster.

„Prosjačiti pravite? Mislili smo, da se izkažete hvaležne, če se smete od nas česa naučiti!“ se je rogal Erkman.

„Le glejte, da bo v vaših glavah kaj več luči! Kod se mi učimo, naj vas ne briga! Uk je na vsem svetu vsakomur prost, ki ima kaj duha za to. Žalili pa nas ne boste!“

„Užaljeni heloti — smešno!“ je malomarno zategnil Erkman.

„Ciril, daj mu klofuto!“ — „Vsekaj ga!“ — „Prismoli mu eno okrog ušes!“ „Udri!“ so planili čitalniški.

„Was?“ — „Was?“ — „Wie?“ — „Schlagen?“ — „Nur zu!“ so silili oni.

„Nič! Mir! Ruhe!“ je zakričal Našek, odrinil Bendeta in se postavil tik pred Erkmana. Še za rame ga je prijel. Obnemeli so vsi. Kaj bo sedaj?

„Bodi dostojen. Ti! Če je Tebi narodnost pretveza za izživiljanje tvojih namišljenih cesarskih instinktov — nam ni! Nismo heloti! Tu smo doma! Pomni!“

Okna na hišah so se odpirala, v nočnih haljah so se iz njih sklanjali ljudje in vedno več jih je bilo.

„Gremo, gospodje!“ je velel Erkman in obojni „gospodje“ so si drug drugemu obrnili hrbte in se razšli.

Tak neumen prepir sredi noči na mestnem trgu. Menda je bilo sram tudi Erkmana in njegove pristaše. Jutri in še dolgo bo govorilo seveda spet vse mesto.

A skoraj iz vseh, tudi iz Teodorja, je prežalo vprašanje: „Kdaj se sprimeino zares?“

* * *

Bilo je istega leta na praznik svetega Petra in Pavla.

Pri sveti Heleni je bilo prvo žeganje. Romarjev in hribolazcev in drugih takih, ki jim je planina veselje, je bilo vse polno.

Že tri dni so se klatili prijatelji tod gori naokrog, prenočevali v planiški koči poleg stare cerkvice in se veselili sonca in lepega sveta.

To jutro so ležali na obronku na vzhodnem grebenu in gledali, kako prihajajo ljudje iz doline navzgor.

Sribarjev Hugo — Pahernik — je že magister. Naškov Tedi upa jeseni dobiti suplenturo, le Egon Vobach je še vedno študent.

Snoči je bil Egon priznal, da sploh ne študira medicine, ampak da se je lani brez očetove volje in vednosti preselil na germanistiko. Davi je priznal Našek, da se bo res ženin z Erkmanovo in poprej je bil nekaj sličnega pripovedoval tudi Pahernik.

Prelepo poletno jutro. V lahno zastrtem soju sanja pokrajina tu doli, tam zadaj Savinjske planine, nad onim križem pa Peca.

Utrujeni od gledanja in občutja, ki je bilo prejako, da bi se že moglo strniti v misel, so se jeli pogovarjati o vsakdanjih stvareh in baš ob tem je moral Vobachov vreči med nje tisto opazko o Bartschevi knjigi: „Deutsches Leid“.

„Ne glede na nekaj nebitvenih napak, je to zame lepa knjiga — saj oprostita, kaj ne?“ je menil Egon Vobach.

Našek je skomiznil z rameni. Ni se mu zljubilo vpričo te lepote govoriti o taki zarukani knjižuri. Zato se je vnel sicer tako ravnodušni Hugo.

„Zame je ta knjiga seveda zelo nesramna — ničvredna — saj oprostih, dragi Egon!“

Naškov je le prisluhnil, ko je Pahernik nadaljeval:

„Kako more ta gospod Bartsch trditi, da mi ne znamo peti, da nimamo Slovenci svojih pesmi! Ali jih res ni bil slišal, potem naj ne čveka — ali pa jih taji, duša podla, ki ima le eno vročo željo, namreč da bi naselil po Slovenskih goricah in Dravski dolini Nemce iz Rajha. Saj bi res zaslužil, da bi ga naklestil, kakor to tako lepo opisuje.“

„S kako pravico?“ je vsekaj Egon ves zardel.

„Kozla!“ je dejal Tedi premišljeno in počasi. „Res, ta brihtna knjiga je svoj namen že dosegla s tem, ker se bodo radi nje stepli dolgoletni prijatelji, nemara celo mož in žena in brat z bratom. Jaz jo potegnem domov.“

Odšel je in pustil za sabo razburjeno besedovanje onih dveh, ki sta naenkrat oslepela za lepi svet okrog sebe, v jedkem prepirju za tuje, popolnoma nevažne in nepotrebne besede.

Oho! Saj to je šentlenarški kaplan, ki hodi med prvimi romarji po strmi stezi v poslednji klanec. Šel bi mu naproti!

Okrog cerkve je bilo polno ljudstva, sonce je pripekalo vedno jače, ljudje so stali in posedali po trati, fantje so gledali za dekleti, žené so stale ob štantu, kjer je neka baba prodajala kavo in čaj, možje pa so silili v mežnarjevino, kjer so danes točili pijačo.

Teodor je prispel do ljudi. Kaplan ga je kratko pozdravil in takoj dostavil: „Najbrže še ne veš! Včeraj je bil v Sarajevu umorjen prestolonaslednik Franc Ferdinand in tudi žena Zofija Hohenberg.“

„Tu imamo ričet! Zdaj bo pa vrag! Kdo? Kako in kaj?“ Kaplan sam pa ni vedel natančnejšega poročati ...

* * *

Hugo je prišel z izleta šele pozno zvečer domov. Ko si je na zofi v jedilnici slačil težke čevlje, mu je pripovedovala sestra Pepca, da so se bili snoči pri Vobachu zmerjali in klofutali. Tako? in po kaj so šli Slovenci k Vobachu? Vprašat, kako in kaj je bilo v Sarajevu! Pa so jim rekli izdajalci ali tako nekako! Hm!

Vtem je stopil Šribar. Mati je prinesla večerjo in tudi Peter je sedel k mizi. Fant je bil drugošolec, nekoliko zavaljen, sicer pa precej živahen in navdušen za junake.

Hugo je mirno pripovedoval, da se je sprl z Egonom Vobachom radi Bartscha. Pa je udaril gospod ravnatelj s pestjo po mizi, da so krožniki zacingljali:

„Še tega nam je bilo treba! Doma bi ostal in delal, pa ne bi bilo prepira s prijateljem!“

„Kár naj gre k vragu!“

„Lepo prijateljstvo! To bedasto knjigo pa bom vrgel takoj v peč!“

„Ne, oče! Knjigo čitam sedaj jaz! In sploh — te knjige ne bo nihče metal v peč!“ se je oglasil Peter. Kaj? Ta smrkavec!

Rezko in zaničljivo se je zasmejal Hugo. Tako! In on je hotel še nocoj podariti bratu za god Finžgarjevo delo: „Pod svobodnim soncem!“ Saj se je poprej že bal, da jo je poba že iztaknil in si jo prisvojil kar tako. Sedaj pa piha v ta rog!

„Fej!“ je dejal Hugo in vstal. Sam je prebledel. Šribar je dvignil roko, da bi udaril svojega najstarejšega, Peter pa je zakričal: „Falot windischer!“ Gospa Malika se je vrgla med moža in pastorka in vlekla Petra za lase. Kaj takega! Zdaj se bodo pretepali v domači hiši!

Pepca je hotela miriti starejšega brata, pa jo je sunil od sebe in spregovoril, kot da bljuje besede:

„Ti oče — ti Logarjev rejenc in večni suženj teh napihnenih meščanskih gospodov, ti se še zavzemaš zanje! Seveda — sedaj je notar Marinc že pol leta mrtev, zdaj ti je treba drugega naslonjala! Zdaj mi bo smel ta smrkavec, Logarjevega rejenca smrkavi sin, metati v obraz take besede — fej, sramota — nein, mama, ich habe nicht dich gemeint — ampak ti oče, ti si kriv, ker znaš le delati, delati in spet delati za druge in si šteješ v veliko čast, da smeš služiti takim gospodom. Tam pri Bradaču vam čenča Bendetov Ciril — ta vas uči, kakšni morate biti slovenski narodnjaki — in zanj se ti pač zdi, da je ta vaš učitelj sam le šibek solarček, pa si mu obrnil hrbet in skušaš spet priti na drugo stran — pa saj je vseeno, v kateri neumnosti se sončiš, le da je tuja, ker svojega mnenja itak nimaš in ga nikoli imel nisi! Tak si, da tak! Ti pa, smrkavec — zgini, ti pravim, ti žaba — tvoj oče je bil Logarjev rejenc, veš, zapomni si to, ti ...“

„Mamá je Nemka. Muttersprache!“

„Molčíte! Dovolj mi je, sicer ...“

Šribar je hlipal, se žaganjal, žena in hčerka sta ga držali, v tem je pograbil Hugo Petra in ga vrgel v kot pod obešalnik.

„Hlapec!“ je siknil očetu in šel.

Šrubarja so zapekle oči. „Ven — marš!“ je zarjovel nad Petrom, ki se je rohneč pobiral iz kota.

To so otroci, njegovi otroci! Žena joče, Pepca se trese. Tako bo sedaj v njegovi hiši!

* * *

Tudi pri Bendetovih je bil naslednji dan velik rodbinski prepir in ko so vsi zabili vrata za seboj in odšli z doma, vsak v svoji jezi, je ostala gospa Eva sama doma. Ob štedilniku se je zgrudila na stol in zajokala v dlan. Tega je sedaj ona kriva!

Vsi so se skregali. Oče in Ciril, Ciril in Marta, Marta in Rezika, Rezika in oče in oče in Marta. Sreča, da je Francelj zunaj v svoji vasi.

Ali je res ona vsega kriva? Ali bi res ne smela vzeti Slovenca? Ali nista kljub temu skupno prenašala vse — slabo in dobro — zdaj pa, na stara leta, ta očitanja, češ, ti si kriva, da se je vrgla Marta po možu Wommerju, ki smeši in jezi očeta in brate s špičastimi opazkami o slovenski omahljivosti! Ali je res ona vsega kriva?

Ona vendar nikdar ni ugovarjala možu s trdo besedo, zatajila je njemu na ljubo svoj rod in narodnost v svojih otrocih! Isto dela sedaj pač tudi Marta! Sicer pa — ali nista oče in Ciril vneta Slovenca in se vendar vedno prepirata! Ona pa je popolnoma osamljena.

Zdaj pa še Rezika! Tam zunaj v Zaplanah, kjer je službovala kot učiteljica, je vzljubila Zoričevega Ivana. Fant je bil seveda visokošolec, panslavist in revolucionar in še preden ji je govoril o svoji ljubezni, jo je trafil s svojimi mladenišskimi sanjami o veliki slovanski državi kralja Sama, o politični in narodnostni svobodi — sploh mnogo preveč o svobodi, in dekle je vzelo vsako besedo za sveto.

Kolikor je bil mož sinu Cirilu preveč nazadnjaški, toliko je bil hčerki Marti premalo avstrijski in svoji hčerki Reziki preveč avstrijski in premalo naroden slovenski. Če je prišel še Francelj domov, se z očetom tudi ta ni mogel sporazumeti. Saj se je bil stari prepiranja že tako privadil, da ni strpel več ugovorov in se raje sam zapletal v protislovja, nego da bi dopustil možnost mirnega in zadovoljivega konca.

Njej, svoji ženi, ni dovolil, da bi se le z besedo vmešavala v njegova prerekanja. Otroci pa tudi niso nič boljši! „Ej, mama, saj tega ti ne razumeš!“ To je bil odgovor, s katerim so jo zavračali Ciril in Francelj, Rezika in Marta. Ciril je še najboljši. Domov se prismeje, ji vedno kaj prinese, se šali z njo in meče besede tja v en dan. Sedaj je srečno zaročen! Če se bo le dobro izteklo. Rednakova Roserl mu je nevesta, Erkmanova Anica pa bo vzela Teodorja Naška! Oh, ta njen Ciril, kako bi ji tajil, če bi se mu drznila kot mati povedati, kaj misli o njegovem letanju za ženskami! Ta otrok! Kar zlahka hoče živeti, par luštnih besed, par srečnih uric, pa pojdimo dalje!

Oh, prav nič se ji ni posrečilo priti do srca svojih otrok. In vendar, ali bi jih kdaj mogla pogrešati, te svoje sitneže?

* * *

V Podgorici pa je ta dan podrl vse, kar je bilo dosedaj tako važno.

Skorof nihče ni poslušal župana, inženirja Erkmana, ki je pri seji v občinski pisarni govoril o bodoči slavi Avstrije. Vsak je mislil zase.

Pozabljeni so mrtveci tega leta in še druge važne stvari in dogodki, vse je prekrical in zadužil oglušujoči krik:

Vojna!

Zamajali so se mejniki in nad narodi so zaprasketala v vetru spet pisana bandera, ki so oznanjala požar!

Kaj bo? Kaj bo?

Kri! Umor! Svoboda, samozatajevanje, korajža — celo junaštvo?

In kaj še? Ali ne bo nič krivic, solza in vislic?

Kaj pa podlost in lumparije?

Na vsak način bo dovolj zgodovine. Setev je dozorela!

Žanjice

Teodor Našek je bil prišel domov na dopust, da bi se poročil. Bilo je na Lovrencijevo in v Podgorici je bil sejem.

Vročje avgustovo sonce je žarelo nad mestecem, ki je, razgibano kakor nikoli, koblebalo med državoljubnim navdušenjem in strahom za svoj želodec, za svoj denarni mošnjiček in pravno ravnovesje svojih otrok.

Stari Našek se je sprehajal s sinom lajtnantom po trgu med ljudmi, katerih je bilo proti pričakovanju mnogo okrog sejmarskih stojnic. Največ je bilo žensk in vojakov, ki so se zdravili v podgoriški javni bolnišnici in v začasnih „Feldspitalih“. Kramarji so z bornim blagom, ki ga ni bilo nič prida, kaj dobro trgovali. Kmetske ženske so imele denar, saj so dobivale vojno podporo. Lakote še ni bilo, tudi vina je bilo dovolj — le skoraj nič tobaka in malo blaga za obleko in obutev.

Oče je neprestano pripovedoval, tako da sinu niti ni bilo treba poizvedovati. Prvi, ki je ugasnil tam zunaj v Galiciji, je bil Štancarjev Hugo, ključavničarski mojster. In Fric Engelman, njegov svak, je bil tudi odpoklican, komaj da je uredil Štancarjevo zapuščino. Sedaj sta on in mladi Hanneman pogrešana. Da — čudno je bilo, ko so odhajali vsi ti in še oni iz „ravberske“ in cerkvene ulice, toliko fantov in mož iz okolice, spóčetka vsi in pušeljcih, pozneje vse tiše in skromneje. — Vse to je poznal Tedi, a kaj bi trgal očeta iz pripovedovanja, če se mu dobro zdi! Poznal je transporte, ki so jim rekli „Marschbataljon“! Peli so in pili, kolikor se je dalo, da ne bi prodrlo tisto, kar jim je drgnilo goltance in kar je prežalo za prisiljeno svetlimi očmi. V smrt! V smrt!

Tudi Niessov Herman je pogrešan, je nadaljeval oče, Bendetov Ciril še piše domov in sam dekan dr. Gomzej se je bil lani o božiču prostovoljno javil za vojnega kurata.

On sam pa, stari učitelj, mora sedaj na stara leta poučevati kar dva razreda skupaj — z Bendetom imata cel polk neugnanih, divjih otrok in le hvala Bogu, da ne prihajajo vsi redno, ker že primanjkuje delavcev.

Ampak organist pa pri teh razmerah ne bo več dolgo. Petje je itak za nič, reda pa ni mogoče več vzdržati! Na kor so navalili vojaki, mladi pomožni orožniki in razni pisarji, a ne radi petja — le radi frkelj, ki so vse znorele! Ta dekleta! O jej! Vedno na cesti in v gozdiču nad Korenom, na poteh in v zatišju na Borjanskem polju, v Šmohornici in povsod, kjer se jim ne spodobi — pri Šmonu pa plešejo! — v tej gostilni, kamor so zahajali prepelj le mešetarji, kmetje in kvartopirci, v tej gostilni se zdaj vrte meščanske in uradniške hčere s soldati!

Teodor se je nasmejal. Seveda, očetu se zdi vse to zelo čudno in strašno. Podgorica, to mirno, zaspano gnezdo — sedaj pa tako!

„Veš, oče, jaz pa grem sedaj malo k Anici! Opoldne na svidenje!“

„A tako! Seveda, seveda! Ampak Tedi — za božjo voljo — Anica ni taka! Nikdar...“

Teodor se je zarežal. Nič bati, oče! Kako se je bil stari ustrašil! Kar zardel je v svoje velo lice pod sive senci.

Teodor je našel Ano v sobi, ki jima je bila namenjena za začasno skupno spalnico. Tam je urejevala omaro, v katero je spravljala perilo. Pokimal ji je v pozdrav in odložil kapo in sabljo.

Stopil je k njej in jo objel, sključeno, kakor je čepela pred omaro. Počeni! je k njej in gledal na roke, ki so polagale perilo v omaro, kos za kosom. — Imela je precej močne roke s koščeni prsti in ako so se ji ob prijemu skrčili sklepi, je izražala roka krutost, celo nasilnost. Ta njena roka je taka kot njegova ljubezen do nje! — Naglo je vstal, da si zvije cigareto in prepodi ta domislek! Ko je pihnil dim od sebe, ga je prevzelo. Ničesar ni storil, še ganil se ni. Oči je imel uprte v njen pri delu upognjeni hrbet — baš sedaj se je bil zavedel, da je nesmrtnost vesoljnega življenja baš ta ljubezen, ki je položena med moža in ženo. —

Popoldne ob šestih.

Kramarji so pospravljali svoje blago, po mestnih in okoliških gostilnah so pijačale začasno ali za vedno ovdovele ženske s poldoraslimi fantini, s starimi dedci in vojaki. V mestni cerkvi je bila poroka. Priči sta jima bila ženinov oče in Mollove Kätthe mož France Šrenar, edini nevojak med Erkmanovimi moškimi sorodniki.

Malo ljudi je bilo v cerkvi, le nekaj klepetulj se je približavalo oltarju, da bi slišale „da“ in videle, kako se drži poročenca. Da li sta srečna? Jej! Med obredom je ugasnila na oltarju sveča in sicer ona na nevestini strani! Nesreča bo! so šepetale babe in zmajevale z glavami.

Tista zavest predpoldne je bila mnogo trdnejša kot ta prisega tu, ko je človek razburjen in malo zmeden! Ona pa menda res ne joče?

Ostali so jima le še en dan in dve noči, za katerimi je že prežal strah in tisočere bridkosti! O Anica draga!

* * *

Ko je prišel ravnatelj Šribar domov, je slišal že na stopnicah razburjene glasove. „Aha!“ Stegnil je palico, da bi potrkal z njo po vratih, ko so se vrata že od znotraj odprla in preko praга je pridrvel sin Hansi (zdaj se je sam imenoval „Ivo“), za njim Greti, ki je, zagledavši očeta, pričela takoj vpiti: „Primi ga! Primi ga!“

A Ivo je planil mimo očeta po stopnicah navzdol in kakó ga je pogledal, tako strupeno divje — ho, ti presneti otroci, že spet so se stegli!

Potem mu je pripovedovala Pepca, njegova najstarejša hčerka, resno in dolgočasno dekle, natančna in pridna:

„Peter je razkladal, kako smešni so okrašeni zvonovi, nekateri, zlasti oni iz Zakotja in Zaplan so tako majhni, kot kravji zvonci. Pravil je, da je pomagal delavcem trgati z njih trakove in smrečje in kako so se smejali, ko je rekel eden gospodov: „No, sedaj bodo ti piskri vsaj nekaj koristili na svetu!“ Potem pa je pravil, da so predčerašnjim tudi pri svetem Filipu največjega vrgli rez stolp, pa je preko noči izginil. Sedaj ga iščejo povsod. Orožniki in vojaki so kopali in iskali gori v gozdu, kamor vodi baje sled voza — zvona pa ni! Na to je rekla Malika, to je v redu. Vse zvone bi morali tako skriti, saj so bili zato uliti, da so klicali ljudi k molitvi, zdaj bodo pa pomagali ljudi moriti! Jaz sem tudi pristavila, da je bilo vsem težko, ki so gledali slovo Šentlenartčanov od njih zvonov in da pač nikakor ni prav, da jih jemljejo za také name. Ivo pa je dejal, prav je, bodo ljudje vsaj vedeli, kaj jim je storiti. Nato mu je rekel Peter: Hochverräter, nam pa neumne gosi in Ivo je Petra udaril. No in potem smo branile, mama, Malika in jaz, Greti je kričala, Pavel in Renatka pa sta cvilila kakor za stavo. In v to si prišel ti. Mama je namreč Iva zapodila!“

„Zapodila sem ga res! Saj jaz jim nisem kos!“ je menila žena in še pristavila tiše: „In tudi ne razumem, kaj se včasih po slovensko menijo, ker klepečejo tako hitro kot kaki Italijani!“

„Petra mama najbolje razume!“ je pičila Malika. „Seveda, Petra — navdušenega Tevtonca, ki ne spregovori zlepa slovenske besede!“

Večerjali so v zagrizeni, sovražni tišini. Spet lep večer!

Šribar je bil sicer oproščen vojaščine, a za to ima deset poslov. On je komisar za prehrano mesta, zastopnik vojnega zavarovanja, zastopnik zavarovalnice proti požaru in vlomu, odbornik krajevnega Rdečega križa, odbornik mestne občine, glavni vodja okrajne hranilnice. Pritegnejo ga k vsakemu rekviracijskemu popisovanju in ker je Tončkov Francelj še vedno zaprt nekje gori na Nižje-Avstrijskem, prihajajo kmetice k njemu, da jim spiše prošnje in pisma, da jim pomaga s poizvedovanji in nasveti, da jim pove, kako in kaj utegne še biti. Vsi, mu zaupajo, ker ga poznajo še od tedaj ko je bil še Logarjev rejenc.

In ti njegovi otroci! Maliko je vpregel v zavarovalno poslovanje, Pepca in Ivo seštevata kontrolne pole za rekviracije, prepisujeta prošnje in slične papirje. Peter bi se moral učiti strojepisja. Pa neče! Moj Bog, če bi bili njemu, ko je bil še Mačikov,

pisarček, ponudili tako šolanje, s kako vnebo bi se ga bil oprijel! Seveda — mati mu daje potuho, temu Petru, ki se je menda vrgel po njeni familiji!

Kdo jim pa skrbi v teh težkih časih za tečno in obilno hrano, ki jo dosedaj še nikdar niso pogrešali? On.

Pa kaj bi jim to pridigoval! Teh njegovih otrok se itak nič ne prime. Ponižnost — to jim je neznan pojem! Pa se ne dajo poučiti! Ko pa on iz lastne izkušnje ve, da se brez nje nikamor ne pride!

Isto je radi tega Slovenstva! Ali je on kedaj tajil svoj rod? Nikdar! A čemu bi se radi tega kavsäl z drugimi? Ali mislijo, da bodo s tem kaj boljšega dosegli, ko pa je Avstrija tako mogočna država, da lahko zaduši vsak punt v kali!

On je bil pač vse drugačen mladenič in kdo bi mogel trditi, da ni vozil bolje, nego današnji mladokljuni prekucubi!

„Spat!“ je ukazal kratko in si počkal zapiske, ki jih je moral še nočoj urediti. Otroci so voščili lahko noč in odšli v spalnico.

Sedaj bo mir! Zdaj pa konec temu premissljevanju, ki človeka le razjari! Nekoliko pozneje je prisledla k mizi tudi žena z nekim šivanjem. Seveda za otroke! Skrivaj jo je opazoval: Bila je že nekoliko kratkovidna in z očali na dobrodušnem nosu je bila videti še za nekaj let starejša nego v resnici. Zadnja leta se je bila močno zredila. Sploh se je po tretjem porodu jako ugodno izpremenila. In tako miroljubna ženska! Zadnja leta jim grenijo le otroci, o katerih naj sam Bog ve, odkod so podedovali svoje trmaste betice in toliko vihraste krvi!

Sklonil se je spet nad svoje delo.

Gospo Mali je skrbelo, kje je Ivo. Oba z možem trpita pod tem razdorom, ki sta ga nehote zakrivila s tem, da sta se vzela. Eno in dvajset let sta prestala skupaj, dolga in vendar tako kratka doba, polna skrbi za otroke, ki se sedaj love za to svojo narodnost med njima in ki jima nemara očitajo bogvekaj. Mož je vendar pameten, skušal jih je vzgojiti v spoštovanju do avstrijske države in z ljubezni do te svoje očetnjave ne glede na narodnost. Bodite Štajerci in Avstrijci, jim je pridigoval, a to jim je bilo premalo. Hugo, Pepca, Malika in Ivo so vlekli na slovensko stran, Peter pa je navdušeno prisegal na črno-rdečo-žolto zastavo. Očetov nauk je bil enim kakor drugemu figarstvo. Toliko so njej, svoji materi in tega njihovega dobrega očeta ženi, milostno zaupali. Grdi so ti njeni otroci, ker ne znajo razumeti svojega dobrega očeta! Ker mislijo le nase, verujejo le tujim besedam, svojega očeta besede pa prezirajo. Sram jo je zanje! In jokala bi zanj, ker se ji smili.

„Oče!“ ga pokliče tiho.

Šribar dvigne glavo in jezno pogleda na stensko uro. Njegove oči so že vse motne od napora. Seveda — zdaj mora mesto Iva sam seštevati te dolge kolone. Saj je že polnoč!

„Ali ne boš šel spat, oče?“

„Bom!“ pa jame pospravljati pisarijo. „Naj bo smrkavec, kjer hoče!“

„Da se le ne bi kje napi! Saj ima nekaj denarja, ko si mu ga dal od zasluženega! Saj veš — družčina, vojaki! To bi me na moč jezilo, da nama postane sedaj fant pi-janček in ponočnjak!“

„Ali bi ga šel iskat?“ je vprašal on mehko.

„Pusti, očka! Saj se ne bo izgubil, ti si pa potreben svojega spanja! Tam v kredenci je še nekaj vina zate!“

Šribar je še nekaj zamrmral o fantinih in tako naprej, potem pa je šel v kuhinjo, si vzel iz kredence tisto vino, ga popil in odšel spat.

Tedaj šele je ona pogledala k Petru v kamro. Peter je seveda že spal. Vse je bil pojedel, kar mu je poprej prinesla sem notri. Sedaj pa je mirno dihal, svež in zdrav v lice, ki je bilo še gladko in mlado, kot komaj dozorelo jabolko. Prekrižala ga je in utrnula luč.

Mož je že enakomerno dihal v globokem spanju, ona pa je slišala biti vsako uro z mestnega stolpa; tam pri Vobachu so še nekaj razgrajali, nekdo je kričal doli

na cesti — ona pa se ni smela ganiti, da ne bi zbudila še njega in majhnega otroka tam ob steni. Šele ko je proti četrti jutranji uri malo zadržala, jo je zbudil ropot ob hišnih vratih. To pa je on! Moj Bog, da se le Šribar ne bi zbudil! To bi bila komedija! Previdno in počasi je vstala, si ogrnila pripravljeno haljo in hitela odpirat vrata. Potem pa je spravila svoje veliko dete v jedilnico, mu tam postljala, mu sezula čevlje in ga slačila, kos za kosom. Moj Bog, kako se ga je bil nalezel! Hvala Bogu, da je le molčal. Še objel jo je! Fróč smrkavi! (Dalje prihodnjič.)

Znani obrazi

Vida Taufer

I.

Gospa s pahljačo v gladki sivi svili,
z dlanmi narcis in s tihimi očmi,
preveč ljubezni ste v življenje zlili,
da bi živeli v svetu lepe dni.

Del svojih čustev ste ljudem zakrili,
s tegobo ste iskali si poti.
S prividi svojih sanj ste se borili,
življenje vam je trgalo moči.

Nasnutij vaših nihče ne dojame,
Lepota vaše duše vas mori.
Teže vas nade davno zakopane.

Zastrto cvetje v vašem srcu spi.
V podobo vaše duše so vklesane
posebne črte luči in moči.

II.

V dušljivem prahu v tvornici si stala,
zvenelih lic, zgrbančenih potez.
Brnel je stroj in ti si mu metala
za kosom kos, strmela v divji ples.

Tkanina od pogona je vihrala,
naraščala na kupu, kakor kres,
ki čaka, da ga roka bo prižgala,
da se bo svetil z ognjem do nebes.

Prešel bo čas, domov boš spet prispela,
dojila dete s slabimi močmi,
nemirna in izmučena od dela.

Premalo svet o tebi govori,
le redkokdaj se razvedriš vesela.
Življenje ti pretrdi kruh deli.

III.

Pri knjigah si življenje preživela,
zdaj meriš svoje delo in uspehe,
prebiraš trezno cvetja svoje lehe,
trpljenje, borbe, vse si prebolela.

Dosegla vse, karkoli si hotela,
razumeš bol, življenje, ljudske grehe.
Ne sanjaš več, ne iščeš si utehe —
in vendar nisi mirna ne vesela.

Prezgodaj sije mnogim svetla zarja,
le malokdo dočakal bo večera,
premagal silo sonca in viharja.

Saj v nedoglednost svet se razprostira
in majhen del zajame kist slikarja,
prenaglo sta mu vzeti moč in vera.

Topovski strel

Milica Š. Ostrovška

Aprilski dan je razgret od sonca vznemirljivo dehtel. Zdaj pa je hladen večer; zaprli sta okno in sedli h knjigam. Debele so stene njune starinske sobe, zimski hlad se je nastanil v njih. Na mizi celo še petrolejka brli. In vendar jima je prijetna študentovska sobica, ki jima daje tišino in mir, da se z nanovo poživljeno močjo zatopita v delo za mlado življenje, ki danes še prav posebno živo utriplje tam zunaj.

Nenadoma topovski strel, ki topo, široko razbije tišino.

Obe dekliški glavi nad mizo se zganeta. Ena se v ostrem sunku vzravna, druga pa se radovedno vprašujoče zagleda vanjo, nato pa se sproščeno zasmije:

„Čemu si se toliko ustrašila? Seve, ti še ne veš, kaka je pri nas navada; nekje pač gori!“

Toda zresnila se je tudi sama; saj vendar ni kar tako, če kje gori. Prva je le prebleda in ob ustih ji nemirno trepeta.

„No, Dana, kaj pa je s teboj?“

Dana se sili k smehljaju: „Nič, tako neumna sem danes. Tako polna življenja sem bila in —.“

Čez trenutek: „Saj mi takrat ni bilo tako hudo; navadila sem se bila, vsi smo se bili navadili. Samo — neumni top — in — če bereš, kako se pripravljajo. — Ti seveda ne veš, kako je bilo. In morda je bolje, da ne.“

Tovarišica pa je izza Daninega smehljaja zaslutila grozo in zamikalo jo je z nepremagljivo silo, da bi je bila tudi ona deležna.

Dana je imela še vedno bel obraz in bilo je kot da od trenutka do trenutka trepeta pred novim topovskim strelom.

Ni hotela, toda zdržati ni mogla. Otrsti se je hotela za hip težkega bremena in plaho zamaknjena v svet svojih predstav je spregovorila: „Nocoj je spet zatulila strahotna zver. Poznam jo. Tedne in tedne je

tulila, komaj, da si je vmes kaj spočila. — V Gorici je bilo. Nebo brez oblaka, povsod samo sonce. — Rezek živžg zaslišiš, skeleče oči upiraš v sončno, slepečo bleščobo, ognjenega ptiča zazreš. Natanko ga vidiš, kako se ti bliža in čakaš, da plane nate, prav v sredo čela. Vidiš ga, kako leti v ogromnem loku, in ne bežiš. Brez sape čakaš, gledaš vanj, čeprav bi rada oči zaprla, že prej umrla. Otrpneš.

Nekje daleč razčesne zemljo; visok oblak prsti, ognja in kamenja. Ti pa trepetaje čakaš novega ognjenega ptiča. Ponoči ga samo slišiš, za to se ti ne zdi, da išče prav tebe. Spati pa ne moreš. Grozotne, jeklenohladne oči krvoločno krožijo, v ogromnih pasovih svetlobe iščejo svojo žrtev, ki ne najde zavetja. Skozi okno segajo in ga nenadoma razsvetle, da ne veš, če ni že morda dan.

Včasi pa prelepe ognjene rakete sečejo temo v oknu, in mislila bi najrajši, da je vse samo prekrasna poletna veselica. — Še skrite v vlažni kleti nas spremlja odmev, nas pretresa bobnenje eksplozij.

Nocoj pa je tiho, povsod tema. Naši vendar ne spijo. Pred hišo stoje, v daljavo gledajo, boječje šepetajo. Gledam tudi jaz. Zdaj: modrikastojasna lučka se je bliskovito vžgala in ugasnila globoko v dolini, kjer vemo, da je gozd: zdaj še tu in zdaj še tam in še in še.

Bila sem komaj petleten otrok, ki je že videl preveč, modrikaste lučke v dolini pa so bile nove; stegnila sem prst — jih štela na glas. Mati mi je nenadoma stisnila drobni kazalec v pest, me pritisnila k sebi in zaihtela vase. Vprašala sem — nihče mi ni odgovoril. Pa sem le zvedela kmalu: vsaka lučka — smrt človeka, živega človeka, ki je rezal bodečo žico in ga je prijel zahrbtni tok.

Kmalu zatem smo zbežali. Toda lučke vidim pogosto. Oči zaprem in že se grozljivo modrikasto utrinjajo: vsaka lučka smrt človeka.

Pa to še ni vse. Ne, ne! Cesar nisem videla, kar so samo pravili pozneje, ko je bilo vse končano, mi je še vse bolj zameglilo dušo, morda prav zato, ker nisem videla na lastne oči, temveč samo v zvezi s topovskimi streli, z nočnimi jeklenohladnimi očmi, z drobnimi, modrikastimi lučkami.

Pravili so tako mirno, kot bi bilo nekaj čistost vsakdanjega, jaz pa sem skrivaj poslušala in videla v sebi natanko prav vse.

Svitalo se je, je pravila strina, čez trg je šla od bolne sorodnice. Na sredi je bil kup s šotorkami pokrit, visok, da ni mogla videti onstran. Gotovo strelivo, morda celo živež, je mislila. Kar tako mimogrede je dvignila rob in — ga naglo spustila: bili so ljudje, veš, sami goli, krvavi, modri, koščeni ljudje, v naglici nametani, da nisi vedela, čigav je kak ud.

Rakve ni bilo več, oblačil in obutve je bilo škoda za v grob. Tisto noč pa so imeli preveč dela, niso utegnili dovolj hitro skrivaj zakopati kljub velikim skupnim grobovom.

Še in še je slik brez konca v meni. Včasi ne morem zaspati od njih, v sanjah me mučijo, zadnje čase vse bolj. Ko pa vidiš, da ne vedo več, da so pozabili, da se siloma slepijo in bi hoteli začeti iznova! Toliko jih je že pisalo o tem, pa ne pomagajo nič. Lažniva beseda in strumna koračnica sta močnejši od resnice.

Jaz pa vem. In tako strašno mi je, da jih ne morem prepričati in da je moja groza tako ogromna, moj glas pa tako šibak in neslišen.

Včasi si mislim, veš, da bi le pomagalo. Ne grob neznanega junaka, Prelep je, luč gori na njem, zlate črke se svetijo, državniki polagajo vence nanj, v srcu pa —

Jaz bi bila storila drugače. Spomenik, ki ga vidim v svoji grozi, bi postavila vsemu svetu v spoznanje.

Pravil je stric o njem. Tedaj je bilo že vse končano. Ljudje so se vračali iskat razvalin, pod njimi se uporaben kos železa. Tudi na bojišču je bilo najti kaj koristnega, prodajati se bo dalo nabrano orožje. Zato so hodili v gmajno. Tudi moj stric. Ni ga bilo strah eksplozij, dovolj je bil že vajen žive fronte.

Sam se je nekoč povzpел više ko drugi in nenadoma obstal. Ne, ni sam! Tam stoji človek, grozeče gleda vanj. Stric se je stulil, ves trd v nemem pričakovanju. Tudi oni čaka, stoji. Stric zoži oči, skuša bolje razbrati. Nasmeljal bi se na glas, če bi ne bil nenadno tako strahotno sam: saj je samo mrlič, oblečen, v bodeče žice zapleten, stoječ vojak. Stric stopi nekaj korakov naprej: toda votle, široko razprte oči ga vendar gledajo, skrivljena usta se režijo v satanskem zasmehu ali pa v najstrahotnejši bolečini. Spaka gnijočega mesa živi, se mu bliža grozeče! Obrnil se je stric v dolino in stopal vse hitreje, ko da mrlič ni mrlič in da mu sledi tik za petami.

Vidiš, to bi bil moj spomenik, vsem mrtvim v spomin, živim v življenje.

Tako vsega koščenega, v žice zapletenega, v smrti se režečega, kakor ga vidim jaz, bi bili morali pustiti, s kakimi kemičnimi sredstvi ohraniti polrazpadlo truplo, prostor ograditi in pokriti! Otroci vsega sveta bi morali romati k njemu! Zato, ker ne verjamejo, ker so zaslepljeni, blazni v veliki laži —.

Daj mi roko! Naj občutim, da si pri meni. Reci mi, da se ne pripravljajo zares: láži, da bi se pomirila. Čutiš, kako trepečem? Kakor tedaj, ko je bliskovito letel ognjeni ptič in sem bila prepričana, da plane prav name, prav v sredo čela.

Kaj ne, da se nocoj ne boš več učila? Ne smeš! Govori z menoj, karkoli, samo ne pusti me same! Oživelci so grozni spomini in spet me je strah kot takrat!

V svitu petrolejke sta bedeli dekletu pozno v noč.

Umrl mi je oče

Katja Špur

Dolgo me ni bilo doma. In potem sva se nekega večera z Janezom pripeljala. Bil je že mrak, ko sva privozila do Grlave. Takrat je v kapeli zazvonilo. Janez je vozil vso pot nekaj metrov pred mano, zato nisem videla njegovega obraza, ko je zazvonilo. Jaz sem rekla na glas: „To zdaj njemu zvonijo“ — in sem se zdrznila.

Zavila sva v vas. Ob kapeli je stal Ciril, v novi obleki. Ne vem, kdo je zvonil, ker je Zalika stala zunaj, ob plotu, ko naju je zagledala.

„Sta že tu!“ je zaklicala proti kapeli.

„Kaj je torej bilo?“ sem skoraj kriknila, ne da bi vozila počasneje.

„Mrtvi so,“ je rekla s tako praznim, tako mrtvim glasom, da sem zastokala. Janez je bil že pred hišo in je odpiral leso.

Kolena so se mi šibila, ko sem stopila s kolesa. Kakor vso pot, sem se zdaj še enkrat vprašala:

„Mati... Kako je zdaj materi?...“

Bilo je neverjetno, kako sem še vedno verjela, da ga bom našla živega, da tista brzovjavka in Zalikine besede — ne, tedaj so prišli po

stopnicah ljudje, dve, tri ženske s črnimi robci na glavah in rožnimi venci v rokah. Tedaj sem spustila kolo ob vodnjaku, da se je prevrnilo in sem stekla po stopnicah v vežo.

Samo tega sem se zavedala, da moram takoj videti mater. Vrata srednje sobe so bila na stežaj odprta — tam so gorele sveče in v vratih so stali ljudje iz vasi.

„Sta že tu!“ je nekdo zaklical. Tedaj je iz kuhinje stopila mati. Hipoma je bila njena glava v mojih rokah, naglo sem jo božala po čelu, po laseh, po licih. Zmedeno sem vprašala:

„Kaj se je to zgodilo, mati? ...“

„Oče... nam je umrl...“ je jokala.

„Kje je... Janez?“

Šla ga je iskat. Slonel je na vodnjaku, z roko na ustih.

„Pridi notri... Janez... k očetu...“ prijela ga je za roko. Brez besede ji je sledil. Videla sem, kako trudno se je prestopal na stopnicah.

Šele tedaj sem stopila v veliko sobo. V roki sem še vedno držala jopico, zdaj sem jo spustila ob krsti na tla. Tu so bile njegove sklenjene roke — brezumno sem jih božala. Nikdar nisem tako dobro čutila, kako so te roke hrapave, trde, izdelane, trudne, kako potrebne so bile božanja! Zdaj je bilo zaman. Koliko sivih las je bilo na njegovi glavi! Z druge strani se je nagnil nad njo Ciril in jokal:

„Oče!... Oče!...“

Marija ga je kropila in križala. Jaz ga nisem niti enkrat prekrižala. Ne verjamem, da je Bog. Janez je obstal ob vratih. Po licih so mu tekle solze.

V veži ob vratih je čepela Zalika na tleh in glasno jokala.

V kuhinji je bila neznosna vročina. Na štedilniku je vrel močnik. Mati ga je razdevala v krožnike.

„Ciril... Janez... pojdiva jest...“ je vabila.

„Saj nekaj... moramo jesti...“ in zopet so se ji vsule solze iz oči.

„Oče pa zdaj ne potrebuje več... ničesar.“

Poskusila sem jesti. Takoj sem odložila žlico. Takrat je Ciril prinesel iz sobe križ. Vztrepetala sem. Zdaj, ob pogledu na ta povsem navadni črni križ, sem nenadoma dojela vso resničnost očetove smrti.

Umril je. Umril je vendar. Tam leži, v Jandlovi veliki sobi. Polno rož je v krsti in okrog nje. Sveče gorijo in ljudje poklekajo zadaj in molijo.

Stekla sem tja, v veliko Jandlovo sobo, da bi še enkrat videla. Odgrnila sem črn pajčolan, s katerim so ga pokrili. Saj zdaj prav za prav prvič vidim, kakšna usta je imel. Dve potezi ob ustih, v kotu ustnic — koliko vdane grenkobe je bilo v teh dveh potezah!

Kupili so mu nogavice — črne, ženske nogavice. Ker so bile predolge, so gornji del odrezali in shranili v škatljo med robce.

Zdaj torej imate nogavice, oče. Zdaj, ko to ni več potrebno.

Na podstenju sem se malo prej spotaknila v okorne, trde čevlje. Preko njih so bile vržene onuče, umazane, črne.

Mati si je hotela nekje izposoditi sto trideset dinarjev, da bi plačala pogreb.

„Oh, bodo že počakali, mati!...“

Ponoči je bila srednja soba strahovito prazna. Samo gluhonemi stric je dremal na klopi. Proti jutru se je iz sobe začel širiti smrad — smrad po mrtvecu. Iz ust in ušes mu je začelo teči. Včasih se je razločno sli-

šalo, kako vre voda iz ust. Tedaj so mu pokrili usta z belo krpo. Takrat nisem mogla več ostati v sobi, pri njem. Zdelo se mi je, da bom celo življenje slišala to vrenje.

Neskončno počasi so šle ure. Ob petih so zbudili Zaliko in Janeza, ki sta zaspala.

„Moramo se napravljati...“

Veliki črni križ je ležal zdaj na omari. Bilo je strašno. Povsod sem videla ta križ, kamorkoli sem šla.

Mati je vezala na glavo črn robec in glasno stokala. Marija je bila v klobuku. Tudi Magda je imela črn robec in njeno pegavo lice je bilo tako staro kakor materino.

Na dvorišču se je zaslišalo drdranje voza. Takrat smo šli vsi v veliko sobo. Dva moža sta dvigala pokrov, ki je doslej stal v kotu ob vratih. „Oče!...“ Mati ga je pokropila in prekrizala. Vsi po vrsti so ga kropili in križali in takoj na to šli za materjo v našo sobo.

Potem smo zaslišali udarec. Eden, dva, pet — ne vem, koliko jih je bilo. Vedela sem, da teh udarcev nikdar v življenju ne bom pozabila. Stali smo v sobi, stisnjeni drug ob drugega, z robčki na očeh in ustih.

Bili smo sami. Sami.

„Oče, kam... greš od nas...“ je stokala mati.

„Počasi!“ sem slišala čudno povdarjene glasove iz veže. Ti glasovi in ti koraki po kamenitih tleh — zdaj ga nosijo na voz, ki stoji na dvorišču.

„Le pojdimo... otroci...“ in mati je stopila prva iz kuhinje. Majhen fant je držal v roki svetilko. Konji so bili pokriti s suknom. A na vozu — tja nisem smela pogledati. Tam je ležala črna krsta.

„Primi križ!“

In zopet sem zagledala tisti povsem navadni črni križ, na katerega je snoči Ciril napisal: Ivan Špur, roj. 1867. l. Hvaležni otroci...

Napötili smo se. Videla sem Janeza, kako si je tiščal robček na usta. Videla sem, da ima Zalika strgano nogavico na peti.

In zopet sem zagledala skozi solze črno krsto in tik nad njo neskončno izmučen, trpeč obraz — obraz moje matere...

Življenja!

Erna Muser

Nekje so mrtvo truplo izkopali
človeka, ki je ležal brez imena,
iz votlih mu oči vso prst pobrali,
zdaj marmorna nad njim se dviga stena.

Za vse, ki so in ki še bodo pali,
za vse, ki se jim smrtna kroglja lije,
so grob s častjo in venci mu obdali,
v slovesni čas se mu zastava vije.

Vojak neznani, si to slavo sanjal,
ko si pod nebom zapuščen umiral
in ti je v smrt le grom topov pozvanjal?

Na ustnicah ti še lepi beseda,
zakriči jo čez vso to blazno zemljo:
Življenja! o, kako ta sij preseda!

Vojne slike

(Iz poročil tujih žurnalistov)

M. V.

V duhu gledam neznane, skromne španske žene. Hrabro izpolnjujejo nalogo, ki jim jo je naložila usoda. Dekleta, rojena zato, da bodo ljubile in dajale novo življenje, pogumno stiskajo puške na prsi. Kmetice pod točo krogelj orjejo, sejejo in žanjejo namesto moža, ki je odšel na fronto. Delavke noč in dan delajo v tovarnah. Žalostne matere ihte nad trupli ubitih otrok, jih umirajoče stiskajo k sebi, na begu z lastnim telesom ščitijo svoje male v nevarnosti.

V duhu gledam dekleta, neveste in vdove, katerih možje leže pokopani v strelskih jarkih. S strtim srcem so se pogumno vrnile v borbo, na delo. Ponižne gospodinje v ledenomrzlih zimskih nočeh stoje po cele ure pred trgovinami, da prineso domov nekaj riža, nekaj koščkov oglja.

Mislim na starce, ki so se odtrgali od hiše, kjer so preživali vse življenje, in oprti na palice pogumno korakajo po cestah, kjer preži nanje smrt.

Tisoči src krvave po vsem svetu ob španskem trpljenju, ob španskih žrtvah. V duhu jih spremljajo po križevi poti vojne, ki tudi nas čaka morda jutri, morda pojutrišnjem.

*

Begunci iz Malage. Tri dni in tri noči je 150 avionov bombardiralo Malago. Strojnice so pokosile v mestu stotine žena in otrok, nešteto so jih pokopale ruševine hiš.

Ko je sovražnik vdrl v mesto, se je hipoma izpraznilo. Ljudje so bežali, kakršni so bili, v copatah, zasilnih oblekah, z otroki na rokah. Čez nekaj ur se je gnetlo na cesti v Almerio 200.000 beguncev! Prvi dan je bila cesta na 20 km tako polna, kot glavne ceste v velemestih ob urah najhujšega prometa.

Kot da bi bežale živali, ki slutijo katastrofo. Moški in žene so vlekli vozičke, na njih nekaj pohištva, otroke, starce, ki niso razumeli, za kaj gre. Vsa cesta je bila ena sama človeška reka, reka žalosti. Jasnilo se je. Sonce je vzhajalo na čistem nebu. Po cesti pa si slišal samo tepljanje, ničče ni odprl ust, strah je vsem stiskal srca. Naprej, naprej! Brez misli, po cesti, ki ji ni konca, po strašni cesti, vsekani med skalo in morje.

Nenadoma, kot da bi zadaj, od fronte, zabrenčale čebele. Vsa cesta je zavpila: „Letala!“ Strah je stisnil srca ob spominu na razdejanje Malage. Pa saj gredo letala naprej, na fronto! Nebo se je oddaleč pokrilo s črnimi pikami. Brenčanje je postajalo vse glasnejše in glasnejše, napolnjevalo je ozračje, ušesa, mozeg.

Tedaj se je pričelo grozodejstvo brez primere. 50 lovskih letal se je spustilo nad cesto in s strojnicami kosilo ljudi. Dvignila so se in zopet spustila, enkrat, dvakrat, petkrat, dvajsetkrat. Dvajset metrov od tal so metala v begunce ročne granate.

Nikjer zavetja, luknje, jarka, kamor bi se človek skril, drevesa, pod katero bi se stisnil. Sama skala in morje. Cesta je bila hipoma posuta s trupli starcev, žena in otrok. Z morja so pričele ladje bombardirati skalnato steno nad cesto. Kogar ni zadela strojnica ali granata, je obležal zadet od skale.

Ni si mogoče zamisliti, kakšen pogled je to bil! Ljudje so v paniki podivjali. Žene so od strahu rodile. Hodil si po krvi, po drobovju, po človeških možganih. Žene so jokale in klicale mrtve otroke, otroke, ki so se v gneči izgubili. Ranjenci so tulili, ljudje so jih gazili, vsi blazni od strahu. Žene so z otroki vred skakale v morje.

To je trajalo 4 dni. V 6 ali 8 dneh bi begunci prišli v Almerio, kamor so bili namenjeni. Na vsej dolgi poti razen solate in sladkega trsa na polju niso imeli nobene hrane, nobene vode in namesto postelje trdo cesto, na katero so lahko legli in umrli.

Almeria ima samo 50.000 prebivalcev. V dveh dneh je morala nahraniti in prenočiti 150.000 beguncev. Nikjer ni bilo več prostora, ne na hodnikih, ne na stopniščih.

V trgovinah si dobil samo še gorčico in sol. Begunci so morali prenočiti na prostem, po cestah, po pločnikih. Noge so imeli vse krvave, oči vse blazne. In še isti večer so letala prikratk bombardirala Almerio.

*

En dan v Madridu. Dan se narahlo svita. Pred vrati trgovin stoje dolge vrste žena, trepetajo od mraza, v rokah drže toplo zavite otroke, ki sem pa tja zastokajo.

Ob pol osmih nas je vrgla iz postelj močna eksplozija. 50 metrov od našega hotela je eksplodirala bomba in zadela telefonsko centralo, s katere se krušita omet in opeka.

Ob osmih smo zaslišali oddaljen, zamolkel glas. Bomba se je razletela v calle Hortelezza. Ubila je dve ženi pred trgovinami. Eni je odnesla obe nogi.

Nedelja je. Sonce sije, ptički pojo, pričelo se je vsakodnevno bombardiranje Madrida.

Devet je ura. Vsakih pet minut pade lahka bomba, ki kruši zidovje na ljudi ob cesti.

Deset. Odpravil sem se proti univerzitetškemu mestu. Šel sem mimo liše, v katero je bila pravkar treščila bomba. Pred hišo je stal ambulančni avtomobil. V enem stanovanju je ubilo mater in starejšo hčer, oče in mlajša hči še živita, a njuno stanje je brezupno. V sosednem stanovanju je ranila staro mater in vnuka. Otroka so prinesli na nosilih. Nogo mu je napol odneslo, rjovel je od bolečin. Živci so mi popustili, ko sem ga slišal. Poleg mene so vojaki jokali od besa. Jokal sem z njimi.

Univerzitetno mesto je vse prerito s strelskimi jarki. V zavetiščih vojaki kosijo, pred zavetišči čakajo otroci kot nekdanj pred tovarno. Pred očmi se razprostira park. Vsa drevesa so okleščena, razbita s svinčenkami.

Vročina pritiska. Mlad oficir poleg mene gleda lepo pokrajino in vzdihne: „Lani sem prihajal ob takem času z otroki sem!“

Ob dveh popoldne. Puerta del Sol. Trg je ves črn ljudi, vse uživa sonce. Vse je živahno, razgibanó. Otroci kriče prodajajo časopise, krošnjariji ponujajo svojo robo. Glasovi množice na trgu preglasujejo bitko, ki divja komaj 1000 m proč. Naenkrat pade v bližini bomba. Množica se zgane, beži kot črna reka. Samo petletni smrkavci, navajeni prizora, tečejo na mesto nesreče, pobirajo še vroče razstrelke in si pihajo opečene prste.

Nova eksplozija. Bomba je padla v Piccadilly bar na glavni cesti. Bar je bil poln ljudi. Ambulanca odnaša ranjence. Dva stražnika privedeta natakarkja, čigar bela bluza je vsa krvava. Nenadoma prileti iz bara star možak. Okrog glave ima zavezano ruto. Prileti naravnost k meni in mrmra nerazumljive besede. Naenkrat se mu izpod rute udere kri, ki drsi po zgubanem obrazu. Možak klecne. Ujamem ga in kličem na pomoč. Odnese ga in za njim se vleče rdeča sled.

Na trgu se spet zbira množica, dekleta hodijo mimo in se smejo.

Sedem je ura. Mrak se spušča. Puerta del Sol je polna ljudi. Avtomobilske hupe in tramvajski zvonci, časopisi in kinematografske reklame. Kavarniške terase so zasedene. Tramvajji komaj nosijo ljudi, za nekaj vinarjev te popeljejo na fronto, v smrt.

Madrid strada. Januarka 1937. je mesto dobilo samo 43% mesa, ki ga dobiva običajno in samo 34% sadja in zelenjave. Najhujše je za premog. Stanovanj celo lansko zimo sploh ni bilo mogoče kuriti in madridska zima je zelo ostra. Samo za kuhinjsko uporabo bi potrebovali 500 ton premoga dnevno. Na razpolago ga je bilo pa samo 63 ton dnevno! In kakšna bo letošnja zima, ko že drugo jesen Španija ne žanje in ne seje?

V mirnejše predele Španije se neprestano stekajo begunci. Iz Madrida so že marca meseca odposlali 170.000 otrok. Evakuiranje je silno težavno, ker primanjkuje vozil in posebno bencina. Avtobusna vožnja, ki bi v normalnih časih trajala dve uri, traja danes 7-8 ur.

Ljudstvo beži od fronte v zaledje. Zaledje? Danes nihče ne ve več, kje je zaledje. Pomislimo samo na bombardiranje Duranga in Guernice, dveh od fronte tako oddaljenih mest!

*

Pri bombardiranju Duranga je poginilo 500 ljudi, večina žena in otrok.

Po ulicah in pod ruševinami so ambulantne nabrale 2500 ranjencev, med njimi mnogo redovnic in duhovnikov.

(Časopisje)

Kljub državljanski vojni je bil Durango mirno in veselo podeželsko mesto. Od fronte je oddaljeno 60 kilometrov in 10.000 prebivalcev je kljub vojni živelo mirno, veselo življenje ter pomagalo nekaj tisočem beguncem, ki so v Durangu iskali zavetja.

Pokrajina je kmečka in Durango je važno poljedelsko mesto.

Vsi moški so bili na fronti; kar jih je še ostalo, so delali po tovarnah in na polju. Na cesti je bilo videti samo žene in otroke, cele trope zapuščenih, lačnih sirot, ki so se nateple z vseh vetrov.

Mesto vojaško ni važno. Zato se vojne ni balo. Pobožni Baski verujejo v božjo pravičnost. Odkar se je začela vojna, žene in matere, ki imajo svojce na vojski, niso zamudile ene maše. Noč in dan so bile cerkve nabito polne vernikov.

31. marca se je nad Durangom prikazalo 40 letal. Žene so bile v cerkvi ali na trgu, moške na polju ali v tovarnah, otroci so tekali po cestah.

50 in 100 kg težke bombe so padle najprej na župno Marijino cerkev. Abbé Morilla je bil pravkar dvignil kelih k povzdigovanju. Ena bomba je eksplodirala pred oltarjem in pod ruševinami pokopala duhovnika. Istočasno je deset bomb zadelo jezuitski samostan. Zidovi kapele so se porušili in pokopali telo očeta Villalabeitia, ki je ravno obhajal vernike. Pozneje so jih našli vse, z ministrantom vred, mrtve.

Tisto jutro so letala razdejala 3 cerkve, kapele in nešteto delavskih hiš.

Popoldne se je napad ponovil. Prebivalci so se skušali rešiti z begom. Zaman. Letala so spustila bombe kot roj čebel, zadele samostan avguštink, katerih trupla so našli strahovito razmesarjena.

Tudi tisti, ki so bežali iz mesta, se niso mogli rešiti. Letala so jih na begu zasledovala.

Policija iz 42 km oddaljenega Bilba-a je prihitela na pomoč. S pomočjo civilnega prebivalstva in baskiških miličnikov je pomagala ranjencem, jih spravljala izpod ruševin, zbirala borne ostanke človeških teles, skušala pogasiti požare.

Župna cerkev je popolnoma porušena. V enem samostanu je bomba ubila redovnike, ki so prisostvovali maši.

Dve sosednje vasi je doletela ista usoda. Durango je po enodnevnem bombardiranju ena sama ruševina. Pobrali so več kot 300 mrtvih in 2500 ranjencev.

*

Guernica. Aprila je bilo popolnoma razrušeno najstarejše baskiško mesto Guernica. Bombardiranje nezaščitenega mesta je trajalo 3 in pol ure. Letala so metala na mesto po 300 kg težke bombe in vrgla več kot 3900 zažigalnih bomb. Lovska letala so se spuščala popolnoma nizko in s strojnicami kosila prebivalstvo, ki je iskalo zavetja na polju. Kmalu je bilo vse mesto v plamenih.

Ob dveh zjutraj, ko sem se bližal mestu, je bil prizor grozen. Cela Guernica je gorela. Svit požara sem videl na oblakih na 20 km daleč. Sovražnik je dobro izbral dan za napad. Ponedeljek je v Guernici tržni dan. Zbero se kmetje iz vse okolice. Ob pol petih je začelo biti plat zvona. Ljudje so bežali v zavetišča.

Na nebu se je prikazalo veliko letalo in vrglo 6 velikih bomb. 5 minut pozneje se je prikazalo drugo. Prihajala so vedno nova letala; bombardiranje je prenehalo šele ob trideletni noči, ko je bilo uničeno mesto s 7000 prebivalci in 3000 begunci. Uničene se bile tudi vse vasi v okolici 8 kilometrov. V bolnišnici Josephinas, ki jo je zadela ena prvih bomb, je bilo ubitih hkrati 42 miličnikov. V neki ulici je pod ruševinami zavetišča ostalo 50 mrtvih, samih žena in otrok.

Bombardiranje se je vršilo natančno po sistemu. Najprej so letala metala debele bombe po vsem mestu. Potem so lovska letala nizko kosila ljudi, ki so v paniki bežali iz zavetišč. Nato so prišle zažigalne bombe, ki so požigale hiše in žrtve.

Neka baskiška kmetica mi je takole popisala bombardiranje: Ob štirih so se prikazala letala. Ljudje so bežali s trga in iskali zavetja. Letala so bombardirala cerkve. Ljudje so umirali pod podirajočimi se zidovi. Kadar je za hip utihnila eksplozija, je bilo čuti glasove ranjencev, da je človeku zastajala kri.

Ko je hiša, kjer sem iskala zavetja, pričela goreti, sem tekla, tekla. Krogle iz strojnic so žvižgale okrog mene, jaz pa sem tekla, tekla. Na polju sem se skrila pod grm in bila na varnem. Bombe so zasledovale bežeče ljudi. Dvignila sem se šele zvečer, ko je bombardiranje utihnilo. Guernica je bila ena sama ogromna žerjavica. Hodila sem po cesti, dokler me ni nekdo pobral.

Koliko žrtev je bilo? Kdo ve! Tisoče in tisoče. O svoji družini nič ne vem. Ne vem, ali so živi ali mrtvi. Vsi, ki jih niso pobile bombe in strojnice, so zbežali. —

V deželi Baskov je pritisnila strašna lakota. Član angleške zdravstvene komisije poroča, da so s cest izginili skoraj vsi konji in da vidiš samo še najbolj zanikrne pse. Kulturni svet se je zganil v skrbi za baskiške otroke. Na tisoče jih je šlo v Anglijo. Francijo in severne dežele. Angleški zdravnik takole popisuje neki transport otrok:

V zalivu je čakala „Habana“, ki je v starih časih zmogla komaj 1000 potnikov, danes pa bo nesla 4000 otrok. Otroke spravljajo na ladjo po 600 skupaj. Slovo od staršev je žalostno. Očetje objemajo otroke, prepričani, da jih ne bodo več videli.

Si predstavljate potovanje s 4000 otroki na stari ladji, ob slabem vremenu? Skoraj vseh 4000 otrok je imelo morsko bolezen in zvečer so od utrujenosti zaspali po tleh.

Spominjam se žalostnega prizora. Na hodniku jočeta obupno dva otroka. Mornar, ki gre mimo, ju tolaži. „Uboga otroka!“, mi reče: „očeta so uporniki ustrelili, mati je izgubila življenje v Durangu!“ Na krovu je 300 sirot, ki neprestano sprašujejo, kje je mama.

Bombardiranje nezaščitenih mest, uničevanje civilnega prebivalstva, tisoči beguncev in sirot, to je podoba današnje vojne. Ti, ki to čitaš, ali misliš na to, da bo morda tvoj otrok tako izgubil mater, da bo tebi vzela bodoča vojna otroka?

Ob spominu na pozabljeno pesnico

K smrti 50 letnici Katinke Staničeve

Pavel Plesničar

I.

Ko je dr. Karol Lavrič po 16 letnem neutrudnem delu narodno predramil goriške rojake po Soški in Vipavski dolini, se je naposled vdal prigovarjanju svojih prijateljev in se meseca aprila 1869 za stalno preselil v Gorico. „Ne vem, kako se bodo reči obrnile meni v prid, to pa vem, da bom najlažje in najboljše koristil Slovenstvu v Gorici.“ (Dr. Fr. Oblak: Dr. Karol Lavrič in njegova doba. Gorica 1906.) In govoril je resnico! Kakor v Tolminu (od l. 1853) in kasneje v Ajdovščini (od l. 1863), tako je tudi na svojem novem mestu dosegel prav vidne uspehe, najvidnejšega, ko je tržaško namestništvo potrdilo pravila prvega slovenskega političnega društva za Goriško, nakar je imelo društvo „Soča“ dne 14. oktobra 1869 svoj prvi občni zbor v Gorici. S tem dnevom so se na stečaj odprla vrata narodnemu delu na Goriškem.

In šlo je po določenem načrtu: po deželi so vstajale čitalnice in ljudski tabori so dramili narod vsenaokrog. Za šempaskim taborom 1868 so se vršili pod Lavričevim vodstvom naslednje leto na Goriškem še tabori v Tolminu, v Sežani in v Biljani. Toda nečesa je pri tem manjkalo: novo politično društvo ni imelo glasila, v katerem bi moglo narod učiti in buditi ter ga pripravljati na nove podvige in nove zmage. Marušičeva „Domovina“ je zamrla že koncem 1869 in goriški Slovenci so bili odslej večkrat prisiljeni, da so prosili za gostoljubje pri Bleiweisovih „Novicah“ v Ljubljani, kakor so se morali v letih 1865—1867 pogostoma zatekati k Einspielerjevemu „Slovencu“ v Celovcu. Pa ne za dolgo! Že meseca aprila 1871 je pričelo politično društvo „Soča“ izdajati istoimensko glasilo. Dne 31. marca je izšel najprej „list za poskušnjo“, dne 12. aprila pa je zagledala beli dan prva redna številka „Soče“. S početkom 1872 je list postal tednik.

Novemu listu ni manjkalo sotrudnikov. Imel jih je lepo število, med njimi nekaj prav odličnih. Tako so se oglašali v „listku“ pod črto: Paulus (= Fr. Levce), suplent goriške gimnazije, ki je bil „Soči“ od decembra 1871 do septembra 1873 tudi korektor in dejanski urednik; Štefan Širok, takrat še modroslovec na dunajskem vseučilišču, po Levčevem odhodu v Ljubljano njegov naslednik na goriški gimnaziji; Simonides (= zgodovinar Sim. Rutar); profesor Ivan Berbuč, Ernest Klavžar, Bogdan Trnovce-Lamurskij; ruski profesor in slavist J. Baudouin de Courtenay, dr. Lavrič i. dr. Slednji se sicer ni udeleževal v „listku“, pač pa je prispeval s številnimi, zlasti uvodnimi članki.

Toda vrsta sodelujočih s tem še daleč ni izčrpana. Polagoma so pričeli prihajati na uredništvo prispevki tudi iz vrst narodnega ženstva. Kot prva od te strani se je oglasila neznana pesnica s pesmijo „Slovo“, ki jo je „Soča“ pod šifro „K“, torej anonimno, priobčila dne 20. marca 1873 v prvi koloni „listka“ v svoji 12. štev. III. letnika. „Sočin“ urednik (= Fr. Levce) je čutil pri tej priliki potrebo, da je pesmi dodal naslednjo pripombo: „Pričujočo lepo pesem smo prejeli od neke gospodične, vrle Slovenke z Goriškega. Prav radi smo jo natisnili v svojem, dasi politiki posvečenem listu in nadajamo se, da smo s tem napravili njej sami veselje, svojim čitateljicam in čitateljem pa podali ž njo interesantno berilo. Pisateljice, na noge!“

Da ta Levčev klic ni bil zaman, je pokazala „Soča“ že v junijskih številkah. Takrat je začela priobčevati Pavline Doljakove (poznejše Pajkove) „Prvo ljubezen“, katere anonimni junak, Štefan Širok iz Ravnice nad Solkanom, „Sočin“ prvi feljtonist, je umrl kasneje neznano kjé v daljni Rusiji.

Toliko samo mimogrede kot dokaz, da Levčeva „vrle Slovenka z Goriškega“ ni bila osamljena med takratnim ženstvom v krogu „Sočinih“ sotrudnikov, kakor je izjavil že Levce.

Torej „Slovo“! Ne glede na Levčevo izjavo je to res prav zanimiva pesem, saj ima za seboj že kar celo zgodovino! Po naslovu še danes nepoznana, si je po svoji prvi kritici — četudi precej izpremenjeni — še bolj pa po svoji znani narodni melodiji tekom nekaj desetletij odprla pot do zadnje slovenske kočé in postala prava narodna last. Ker je po svojem postanku in nadaljnem razvoju prav svojevrstna v našem pesništvu, jo ponatiskujemo v celoti in neizpremenjeno tako, kakor je bila prvotno priobčena v „Soči“ I. 1873.

Slovo

Soča voda je šumela,
Mesec svitlo je sijal.
Jaz pri oknu sem slonela,
Ko si ti slovo jemal.

In zdaj vselej ko velika
Soča na večer šumi,
In ko lune svitla slika
Iz vodé se zablíči,

Vselej te na mostu stati
Vidim v duhu pred seboj,
Veličastni mesec zlati
Razsvitljuje obraz tvoj.

Vidim te, kako desnico
Znancem daješ za slovo;
Meni pa si dal levico,
In še to le prav — hladno!

Nij se tebi zdelo vredno,
Da podal bi desno bil;
In spomin na te bo vedno
Dušo mojo žalostil.

Kolikrat se jaz spominjam
Na ta žalostni večer,
Solze grenke si utrinjam
Vedno, zmirom, v eno mer!

K.

„Soča voda je šumela... Slišal sem jo peti in pel v goriških gorah, v lepih goriških dneh in večerih, ob naši Adriji v Trstu, v Ljubljani sem jo slišal in v Beogradu smo jo peli. Kamorkoli gre naš človek, gre Soča-voda ž njim in se oglasi tiho, žalostno in vse naše hrepenenje je v nji.“ — Tako piše o „Soči-vodi“ goriški rojak dr. Joža Lovrenčič (Mladika 1921, 187).

Kaj ne, dal Gotovo laskave besede za pesem in pesnico iz ust — pesnika!
In vendar se skoro dolgih 50 let ni nikdo našel, ki bi svetu skušal razrešiti uganko skrivnostne šifre „K“! Pokojni Janko Leban, znani mladinski pisatelj in kanalski rojak, je sicer 1913 (Novi akordi XII, št. 3-4) pokazal v prav meglenih obrisih na postanek „Soče-vode“ v biografiji skladatelja Josipa Kocijančiča, tudi kanalskega rojaka, pisoč sledeče: „Neka Kocijančičeva rojakinja, ki je tudi zdaj ni več med živimi, mu je posvetila celo pesem, ki je bila natisnjena svoj čas v podlistku goriške „Soče“. Pesem pričinja tako:

Soča voda je šumela,
mesec je na nebu sijal;
jaz pri oknu sem slonela,
ko si ti slovo jemal.

Žal da nadaljnjih kitic nisem mogel dobiti.“

Tej Lebanovi opazki je dr. Gojmir Krek, takratni urednik „Novih akordov“, dodal naslednjo pripombo: „V raznih zbirkah narodnih pesmi (tako pri Žirovniku IV, št. 25, Bajuku Odmevi II, št. 9, Gerbiču II, št. 49) je gori navedena kitica, samo z varianto „Ti pri oknu si slonela, ko sem jaz slovo jemal“: zabeležena kot „narodna pesem“, in sicer v vseh treh omenjenih zbirkah z isto melodijo. Žirovnik beleži še tri kitice, Bajuk še dve razen gori reproducirane. Tretja Bajukova in četrta Žirovnikova sta bistveno enaki, druga Bajukova in druga ter tretja Žirovnikova se razlikujejo po vsebini. Melodija je vsekakor ponarodela. Čigavo je besedilo in čigav napev, če ni sploh naroden, mi ni znano.“

Čigavo je besedilo? Na to vprašanje je prvi odgovoril dr. Joža Lovrenčič l. 1921. (Mladika II, 187) z Lebanovimi besedami: „Neke Kocijančičeve rojakinje, ki je zdaj ni več med živimi“ — ter še dostavil: „Kocijančičeva rojakinja je Katica Staničeva iz Kanala“.*

Do te zanimive ugotovitve je prišel dr. Lovrenčič na podlagi majhne Levčeve opazke, katero je bil iztaknil v „Sočinem“ letniku 1873, ki je bil prvotno Levčeva last, a se danes nahaja v licealni knjižnici ljubljanski. Prof. Levec je imel namreč navado, da je v starih „Sočah“ za članki in dopisi, pa tudi za važnejšimi noticami, dostavljaj imena njihovih piscev. Slično je napravil pod pesmijo „Slovo“ in k šifri „K“ lastnoročno in s črnilom pripisal: Katica Staničeva v Kanalu.

Tako je torej od najmerodajnejše strani, t. j. od urednika tedanje „Soče“, ugotovljena identiteta avtorice pesmi „Soča voda je šumela“...

Kaj pa melodija? Ljudski glas jo pripisuje Josipu Kocijančiču, zaročencu Katinke Staničeve. To mnenje zastopa tudi Andrej Gabršček v svoji knjigi (Goriški Slovenci I, 187), kjer piše doslovno: „Soča“ je objavila znano pesem „Soča voda je šumela“ s šifro

* V spisu sem se odločil za obliko „Katica“, kakor se je Staničeva najbrže sama podpisovala in kakor jo je — gotovo ne brez vzroka — nazival tudi njen znanec Baudouin de Courtenay, ki je bil s Staničevno dalje časa v pismenih stikih. To obliko njenega krstaega imena sem zasledil tudi v članskih imenikih petih zaporednih letnikov Mohorjevega koledarja (1876—1880).
P. P.

„K“, ki jo je bil uglasbil nadepolni kanalski Josip Kocijančič in je postala narodna svojina. Besedilo je veljalo Kocijančiču, ko se je poslavljaj na kanalskem mostu od svojega dekleta, šel v Gradec in po malo letih umrl.“

Ali je Kocijančič melodijo „Soče-vode“ priredil kdaj za tisk, to bo težko ugotoviti. Zelo verjetno bi bilo, da jo je vstrel v III. zvezek svojih narodnih napevov, ki ga je bil pripravil za tisk, a se je rokopolis po skladateljevi smrti (1878) žal izgubil (SBL I, 483). Pesem so pač morali izvajati na različnih pevskih prireditvah v Kanalu, da se je mogla razširiti med narodom. Nekaj sličnega se je n. pr. dogajalo nekoliko let kasneje v ravnoistem Kanalu s skladbami Kocijančičevega prijatelja, poznejšega kanalskega nadučitelja Mih. Zege (umrlega l. 1919 v Ljubljani), katerega skladbe tudi niso bile nikoli in nikjer natisnjene, a so bile vkljub temu — vsaj nekatere med njimi — v predvojnem času zelo razširjene med rojaki na Goriškem, zlasti po Kanalskem.

Iz doslej povedanega je jasno, da „Soča voda“ ni narodna pesem, kakor jo hočejo pevskemu svetu v svojih zbirkah prikazati Bajuk, Gerbič in Zirovnik. Nasprotno, prav priprosta umetna pesem je, ki si je v Kocijančičevi melodiji na široko odprla pot med naš pevski narod. Pesem je s svojimi mnogoterimi variantami zabilasala prvotni krajevni t. j. kanalski kolorit, se iz osebnega neposrednega doživetja slovesa izobličila v tipično slovo ljubezni in postala, recimo, splošno slovenska. Na svojem potu po domovini je v znani in prikupljivi melodiji sledujoč ponarodela.

(Konec prihodnjič.)

Kritike in poročila

O delu sarajevskih ženskih društev včlanjenih v Jugoslovanski Ženski Zvezi. V pričetku junija se je vršil v Sarajevu občni zbor J. Ž. Z., sekcije za drinsko banovino, v prisotnosti predsednice J. Ž. Z. iz Beograda, ge. Leposave Petković. Iz tajniških poročil, ki so jih podale delegatke posameznih včlanjenih društev mi je bilo kot tajnici sekcije mogoče, se podrobneje spoznati z delom naših društev, v kolikor tega nisem storila preje.

Sekcija sama je še mlada: obstaja komaj tri leta in to je bil naš prvi občni zbor po ustanovitvi. Prav radi tega smo ga tudi vse z zanimanjem pričakovale. Ni namreč lahko delo ženskih društev pri nas. V našo pohvalo pa tudi lahko trdim, da je bilo razmerje med sekcijo in njenimi društvi, ki jih je v Sarajevu samem 15, a v ostali banovini 47, ves čas jako pristrčno, in, kar je posebno hvalje vredno, ni bilo skoro nobenih osebnih razprtij, tako da je med društvi samimi, kakor tudi med njihovimi članicami vodala ves čas uprav zavidanja vredna sloga. Edino malo več zanimanja za društveno delo pri naših ženah bi bilo zelo potrebno, kajti edino, radi česar naša društva tu in seveda tudi sekcija res trpe, je pomanjkanje zanimanja naših žen za naše delo in naše cilje.

O delu sekcije same ne bom danes mnogo pisala, v glavnem je itak enako delo po ostalih sekcijah, zanimivejše za Slovenke bo gotovo delo posameznih včlanjenih društev, ki je še mnogo bolj prikrojeno našim prilikam kot pa delo sekcije. Res je sicer, da so v sekciji zastopnice vseh včlanjenih društev, a ona ima v nekem oziru povsem svoj program, ki ni istoveten s programom posameznih društev.

Naša ženska društva so po večini dobrodelna, nekatera imajo tudi kulturne programe, pri nekaterih obsega program i eno i drugo, namreč dobrodelnost ter tudi delo na kulturnem dvigu naroda.

Najmočnejše in obenem najstarejše od zveznih društev je gotovo Kolo srpskih sestara. To je morda društvo, ki je v nacionalnem pogledu najzaslužnejše, saj je v hudih dneh tujega gospostva pod imenom dobrodelnosti nosilo in branilo ter gojilo narodno misel med bosanskimi Srbi. Danes ima Kolo svoj lep, velik dom, zgrajen s pomočjo velike prijateljice srpskega naroda, znane Angležinje gdč. Irbi. V domu je internat za dijakinje srednjih in strokovnih šol, ki plačujejo za oskrbo v domu razmeroma nizko vsoto, ki se odmeri po premoženjskih prilikah dijakinj. Revne so v internatu zastoj,

za nekaj posebno revnih in nadarjenih plačujejo potrebno vsoto odbornice same. Kolo ima tudi dijaško menzo, v kateri se prehranjuje 54 dijakov za mesečno 100—200 din a 10 povsem brezplačno. Poleg tega obdaruje Kolo ob vseh večjih praznikih večje število revežev v denarju ali z živežnimi potrebščinami. Članice Kola se zbirajo vsako sredo na tkzv. „Mobo“, t. j. sestanek članic, od katerih je ena vsakokrat „domačica“, ki pogosti druge s črno kavo in slaščicami. Vsaka od prisotnih članic prispeva za kavo in pecivo nekaj dinarjev, ki gredo v fond za pomoč revežem. Članice delajo na „mobah“ razna ročna dela, ki gredo potem za dobitke raznih tombol in srečolovov ali pa se prodajo, izkupiček pa je tudi namenjen omenjenemu fondu. Vsako leto priredi Kolo veliko Vseslovansko zabavo, ki spada med najlepše in najelitnejše v Sarajevu. Menda je težko kje najti naenkrat toliko izbranih in lepih narodnih noš vseh slovanskih narodov kot na tem plesu.

Poleg Kola je še „Zadruga Kola S. S. i Gajreta“, katere glavna naloga je, da ohrani naše narodne noše, vezanine in motive. Zadruga ima svojo delavnico, kjer žene in dekleta za nagrado delajo ročna dela, ki se potem prodajajo doma, pa tudi v inozemstvu.

Za dijake, posebno iz učiteljišča, se zlasti zanima „Dobrotvorna Zadruga Jugoslovenki“. Tudi ona ima internat in dijaško menzo, kakor Kolo, samo v nekoliko manjšem obsegu. Poleg tega pa smatra za svojo posebno nalogo gojitev jugoslovanske ideje.

Jako marljive so pri nas „Jevrejke“ (Židinjce), ki imajo v Sarajevu več svojih društev. V zvezi so včlanjena tri: „La Humanidad“ (Dobrodelnost), ki ima svojo otroško menzo, kjer dobi 150 otrok dnevno obilno ritualno kosilo, na njihov praznik „Hanuka“ (nekak naš sv. Miklavž) pa obdaruje društvo okoli 250 otrok z obleko in pecivom. Obleko izdelajo članice same v posebej samo zato urejeni delavnici. Društvo pošlje letno okoli 30 otrok na počitnice. In še nekaj ima La Humanidad: „Čeiz siromašnih djevojaka“, iz katerega dobi vsaka revna nevesta darilo, bilo opremo odn. perilo, bilo do to v denarju. Tu je namreč navada, da da vsaka Židinja ob priliki svojega srečnega poroda odn. poroke svoje hčere prispevek v Čeiz in sicer v denarju ali perilu. Ravno tako da vsaka Židinja na dan smrti svojih roditeljev, torej na dan, ko je sama postala sirota, prispevek društvu za pomoč sirotam. Samo na ta način pa lahko društvo razpolaga z vsotami, ki so potrebne za vse to, kar dela; tega je pa jako mnogo, kajti v Sarajevu je med Židi mnogo več revščine, kot bi si kdo mislil.

Drugo židovsko žensko društvo je: „Jevrejsko aškenasko gospojinsko društvo“. (Pri nas sta dve židovski sekti: Španjolski Židje, ki so prišli k nam pred kakimi 500 leti iz Španije in so tudi ohranili svoj jezik, katerega imenujejo „španjolski“. Seveda se danes že zelo razlikuje od prave španščine in postaja vedno bolj rudimentaren. Že sedaj si Židje često pomagajo na ta način, da si kar izposodijo izraze iz srbohrvaščine, pa jih potem sklanjajo in spregajo po svoje. Druga sekta so tkzv. Aškenazi: Židje ki so prišli k nam s severa. Razlike med njimi so malenkostne, bolj v obrednem jeziku kot v obredih samih). Tudi to društvo je predvsem dobrodelno, samo da del svoje pozornosti posveti starim osebam, ki so v stiski. Ima svojo zimsko pomoč, počitniško kolonijo za otroke, pa tudi svojo „Zadužbino“: „Dom blagopok. nadrabina dr. Samuela Vesela“, kjer dobi 13 starcev in stark ter ena sirota popolno oskrbo. Še eno veliko skrb ima društvo; skrb za revne bolnike, ki imajo brezplačno zdravnika in zdravila, društvo jim tudi plača kopeli v kopaljšču Ilidži.

Tretje je njihova „Sociedad de vižitar doljentes“ (društvo za obiskovanje bolnikov), kjer že ime pove namen društva. Stalnih varovancev je 60, a navadno je število onih, ki dobe v društvu pomoč, okoli 150.

Tudi naše muslimanke so začele pridno delati na tem, da dvignejo kulturni nivo muslimanov, posebno žen. (Treba je samo pomisliti, da v naši banovini pribl. 40% šolo-obveznih otrok ne hodi v šolo, po nekaterih krajih doseže to število, kolikor se tiče ženske dece, celo naravnost obupno višino 80%. V glavnem so to muslimanski otroci.) Tu bo še treba mnogo trdega dela, da se prebudi v prebivalstvu zavest, da je šola potrebna,

ne pa škodljiva in pa da „mektebi“ t. j. njih verske osnovne šole, še boljše otroški vrtni, še niso vse, saj se tam razen verouka ne poučuje ničesar. In tega dela se je hrabro lotilo društvo „Gajret“, čigar ženski odbor je tudi v Zvezi. Ženski odbor dela roko v roki z glavnim odborom. Društvo izdaja svoj mesečnik „Gajret“, ki je zlasti letos jako dobro urejevan in stalno prinaša stvari, ki posebno zanimajo muslimane. „Gajret“ dobe vsi člani, ki plačajo vsaj 5 din mesečne članarine, zastoj. Govoriti o vsem ogromnem delu „Gajreta“ je v tako kratkem članku nemogoče. „Gajret“ prireja stalna predavanja, ima svoj pevski zbor, s katerim je pred kratkim napravil izredno uspelo turnejo po Bosni, prireja tečaje za izobrazbo svojih članov, ima pa tudi svoje konvikte za dijake srednjih šol. V Sarajevu ima „Gajret“ svoj krasni novoovtorjeni dom, v katerem imajo svoje prostore razna muslimanska društva, v njem ima svojo prireditveno dvorano, lepo knjižnico etc. „Gajretova“ vsakoletna elitna zabava je vedno dogodek prve vrste.

Rusinje imajo v Sarajevu svoje „Marijinsko sestričestvo“ s ciljem, da materialno podpira siromašne Ruse, vzdržuje zvezo med sarajevskimi Rusi, ima pa tudi svoj tečaj ruskega jezika za sarajevsko rusko deco.

V Sarajevu je še Materinsko udruženje, ki ima svoj dom, v katerem vzdržuje večje število dojenčkov, večje dece in pa mater. Dom ima svojo sestro, ki skrbi za deco, svojega društvenega zdravnika in je vobče jako moderno opremljen. Društvo samo je pod pokroviteljsvom Nj. Vel. kraljice Marije.

V Zvezi je tudi sarajevska sekcija „Zveze akademsko izobraženih žen“, strokovna organizacija naših intelektualok, ki si je letos ustanovila junior sekcijo in tudi drugače mnogo delala na medsebojnem zblžanju in strokovnem izpopolnjevanju svojih članic. Priredila je pozimi veliko zabavo za revne akademike, ki ji je jako lepo uspela. Iz čistega dohodka 10.500 din se je razdelilo 5500 din za podpore revnim akademikom, ostali del pa je namenjen za izpolnitev strokovne knjižnice „Udruženja sarajevskih študenata“.

Pa še eno društvo je v Sarajevu, do sedaj najmlajše, a morda najmarljivejše od vseh, pa je tudi eno najbolj potrebnih pri nas: „Udruženje jugosl. domačica“, ki je preneslo svoj delokrog predvsem v naše vasi. Do sedaj ima že 19 pododborov, ki delajo, da jih je veselje gledati. In kaj pomeni to za našo bosansko vas in za naše kmetice, ve samo oni, ki si je ogledal naše vasi prav od blizu. Samo oni, ki je pogledal v koč po naših vaseh, ve, kaj pomeni to, da imajo po mnogih vaseh, kjer obstoja to Udruženje, zdaj hiše sicer primitivne postelje, zbite iz desk kar doma, a vendar postelje, in na posteljah doma napravljene rjuhe, dočim spe drugod še kar po tleh. Nekateri pododbori imajo že svoje šivalne stroje, udruženje deli članicam seme, preslice za prejo, ima stalna predavanja etc. Tudi mnogo gospodinskih šol, ki jih sedaj ustanavlja banovina, pomaga, da je delo Udruženja uspešnejše. Delu v tem Udruženju se, poleg predsednice naše zvezne sekcije, znane javne delavke Vide Čubrilović-Koprivice, ki je neumorna v delu za povzdigo naše vasi, posvečajo zlasti učiteljice. Na občnem zboru zvezne sekcije je bilo več delegatk iz najbližje vasi, kjer je pododbor Udruženja. Malo čudno so res gledale okoli sebe, a poteku zborovanja so sledile z zanimanjem, dasi jim je bilo gotovo marsikaj nerazumljivega. Prišle so lepo v narodnih nošah in vztrajale do konca, skoro štiri ure.

Toliko o naših društvih v prav kratkih potezih, saj če bi hotela napisati vse, kar bi se o naših ženah in njih društvih moglo napisati, bi bilo komaj, da bi mi Ženski Svet odstopil kdaj celo številko samo zato. Samo eno bo morda še zanimivo za nas: od hrvatskih ženskih društev, ki jih je v Sarajevu več, ni v Zvezi niti enega.

Rasta Plesković

Obzornik

Uredite ženske srednje šole! V Sloveniji tvorijo dekleta $\frac{1}{3}$ vseh srednješolcev, v Ljubljani sami pa skoraj polovico. Lani jih je bilo vpisanih na vseh naših srednjih šolah 4059. Torej so vsekakor minili časi, ko je zadostovalo, dovoliti dekletom vstop na moške gimnazije in jim odrediti tam po nekaj klopi v vsakem razredu. Potrebni so postali ženski zavodi. Vendar nimamo doslej niti enega ženskega srednješolskega zavoda! Izven Ljubljane so dekleta povsod le gostje na moških gimnazijah. V Ljubljani sami imamo sicer štiri ženske zavode — a niti eden ni popoln. Največ deklet, skoraj polovica ljubljanskih srednješolk — lani 1062 — se gnete na II. drž. realni gimnaziji, ki ima poleg učenk še učence in v svojem starem in nemodernem poslojpu daje streho tudi še Državni študijski knjižnici. Prostor je povsem nezadosten, ponk se vrši dopoldan in popoldan, tako da ni časa niti za primerno zračenje, niti za čiščenje. Pred štirimi leti so začele šolske sestre z lastno žensko gimnazijo, ki ima sedaj štiri razrede in okrog 300 učenk. Pred tremi leti končno je bila ustanovljena posebna drž. ženska realna gimnazija, ki ima sedaj tri razrede, a nima niti lastnega poslopja, niti sploh primernih prostorov, niti učil — niti rednega pouka. Istočasno pa, ko je začela ta drž. ženska sr. šola, je začelo ukinjevanje Mestne žen. real. gimnazije — našega najstarejšega deklliškega zavoda, za katerega občina ni več zmogla stroškov. Dolgotrajna pogajanja z državo, da bi gimnazijo prevzela, so se iz širšim krogom neznanih vzrokov ponesrečila. Stavba MŽRG je lepa, pač najlepša naših starejših šol, s svetlimi prostori, centralno kurjavo, opremljena z učili. Z ukinjevanjem je ostal del poslopja prazen. Tudi del učnih moči bo postal s postopnim ukinjevanjem nepotreben in bo v nevarnosti, da izgubi službo. Kaj bi se zdelo preprostemu človeku bolj enostavno, kakor da se Drž. ženska realna gimnazija, ki nima svojih prostorov, vseli v to že pripravljeno in primerno poslopje, posebno ker je prostora za prav toliko razredov, kakor jih ima sedaj novi drž. zavod. Kolikor nam je znano, je MOL državi tudi ponudila poslopje in zahtevala za to le prevzem sedanjih učnih moči. Ker mora gimnazija itak imeti profesorje, ne bi to državo prav nič stalo. Zakaj se ta preprosta in naravna rešitev ni sprejela, je prav tako vsem prizadetim neznano. Vsekakor pa je še vedno čas, da se to izvede, da se odstrani absurdno stanje, da na eni strani 300 deklet trpi zaradi neupolnega pouka v tesnih in neprimernih prostorih ob pomanjkanju učil, na drugi strani pa stojijo lepi prostori prazni in neuporabljeni. Ali ne bi mogli končno merodajni krogi tako MOL kakor drž. uprave rešiti tega vprašanja na naraven in za vse zadovoljiv način?

Zanimivosti za naše gospodinjce. „Nova riječ“ je objavila na podlagi uradne statistike nekaj primerov, kako nastaja draginja. V skrajšani obliki jo navajamo v naslednjem tudi mi.

O luščinem rižu. V enem mesecu so ga pripeljali v državo 557.608 kg. Veljal je 1.623.164 din. Na meji je veljal ta riž 2:91 din kilogram. V trgovini na drobno pa ga plačujemo po 9 do 12 din, torej tri- do štirikrat več kakor velja na meji. — O kavi. V enem mesecu so pripeljali v državo 772.584 kg kave. Ta kava je veljala 7.706.167 din. Na meji je veljal kilogram kave 10 din. Kdor pa hoče piti kavo, jo mora plačati po 40, 50 in do 80 din kilogram. — Nič bolj je ni z bencinom. V mesecu dni so ga pripeljali v državo 32.426 kg. Na meji velja kilogram bencina 1:70 din. Naši avtomobilisti ga pa morajo plačevati po 9:60 din kilogram. — Domači sladkor. Sladkorne tovarne so kupile od kmetov za 141.272.000 din sladkorne pese ter izdelale iz nje 86.624.000 kg sladkorja. Za kilogram sladkorja so tovarne porabile vrednosti din 1:63. V državi se proda 75 milijonov kg sladkorja, za kar plača 1.125.000 din, ker velja kilogram sladkorja din 15.— Če računamo, da velja pesa din 1:63 in produkcijski stroški 30 par za kilogram, je vrednost okoli din 2.— jako nizka. Drugo pobero dobički in carinska zaščita. Sladkorne tvornice pa izplačujejo 30 do 40% dividende. — Tudi sol uvažamo. V državo je bilo pripeljane 5 milijonov 134.000 kg soli v

vrednosti 718.424 din; kilogram velja torej na meji 14 par. V trgovini plačujemo sol po din 3.—.

Tako delujejo v današnji družbi davčni in dobičcarski vijaki, kar je utemeljeno seveda v sistemu gospodarstva. Iz „Delavske politike“

Še enkrat otroška igrišča. Že večkrat smo pisali in se tudi potegovali pri mero-dajnih oblasteh za otroško igrišče v Ljubljani. Ljubljana ima nekaj lepih nasadov tudi poleg Tivolija, a prav zato, ker so ti nasadi tako lepi, niso pravi prostor za igro otrok. Otroci potrebuje svobode, hoče začutiti včasih travo pod nogami, hoče odtrgati rožico, ne da bi mu zaradi tega grozili s policajem. Razen tega pa ima otroci potrebo po igri s peskom in vodo, po bolj mnogostranskem gibanju, kakor je samo hoja in tek. Za vse to draga stvar. Pred kratkem sem bila v Beogradu, ki ima na Kalemegdanu lep park, podoben našemu Tivoliju: in samo v tem parku so menda tri otroška igrišča. To je kak prostorček v parku, ne večji od tolikih, kakor jih imamo tudi v Tivoliju; na vsakem je betonski bazenček s finim peskom, razen tega pa gugalnica in drog, na enem tudi krogotek in gugalna deska. Vse to bi prav lahko imeli tudi pri nas in bi stalo samo nabavo orodja — minimalna vsota za naš mestni proračun. Postavilo bi se lahko na onih travnatih četverkotih med železnico in Lattermannovim drevoredom, ki itak tvori nekako otroško igrišče, le da mu manjka vsaka oprema. In to pomanjkanje celo enega samega kupa peska za otroke je že naravnost sramota za sicer tako napredno in lepo urejeno mesto, kot je Ljubljana.

Obisk ugledne rumunske javne delavke. Te dni se je mudila v našem mestu ugledna rumunska kulturna delavka, gospa Stella R. Vladesku, ki ima velike zas-luge za uspehe naših čipk na razstavi v Bukaresti. Gospa je o priliki beograjskega velesejma podpisala sporazum o medsebojnem podpiranju domače obrti med Rumunijo, Čehoslovaško, Bolgarijo in Jugoslavijo ter je nato prepotovala našo državo, da prouči naše razmere s posebnim ozirom na domačo obrt. Imele smo priliko, spremljati gospo Vladesku na njenem izletu v Žiri, kjer si je ogledala našo čipkarsko šolo. Občudovala je spretnost naših čipkarič, si posebno pozorno ogledovala naš naraščaj pri delu in je čestitala gosp. Račiču, ravnatelju drž. osrednjega zavoda za domačo obrt, na krasnih uspehih. — Na potovanju se je gospa divila krasotam naših krajev in ni mogla pre-hvaliti velike čistoče, ki vlada pri nas, kar beležim s posebnim zadoščanjem. — Z velikim zanimanjem je gospa Vladesku izpraševala o postanku in razvoju našega lista in ni mogla doumeti, kako si je mogel naš list tako resne vsebine utreti pot v najširše plasti naših žen. To priznanje odlične kulturne delavke nas je navdalo s ponosom. Njenemu plemenitemu nastojanju za uveljavljanje ženskega ročnega dela želimo popolen uspeh!

M. M.

Liberalna ženska zveza je imela svoje 19. zborovanje v torek 12. X. pod pred-sedstvom gđ. Megan Lloyd George. Zborovanje je soglasno sprejelo nujno resolucijo, ki poziva vlado: 1. da naj ne prizna sadov napada na Abesinijo; 2. naj prizna ne-uspeh tkzv. „Ne-intervencije“ v Španiji; naj določi čas, ko se mora končati italijanska taktika zavlačevanja; naj izjavi, da se bo vrnila španski vladi možnost, da kupi potrebno orožje, ako nadzoren odbor v tem času ne more poročati o umiku bistvenega dela prostovoljcev, in da angl. vlada po tem času ne bo dajala Franciji nikakih prijateljskih nasvetov proti odpiranju pirenejske meje, 3. Da prizna japonski napad na Kitajsko kot odkrito vojno, v nasprotju z obveznostmi podpisnice Kelloggovega pakta in z njenimi drugimi pogodbenimi obveznostmi.

Gđ. Lloyd George je porabila svoj predsedniški govor v zagovor te resolucije. Ona in Mrs. Corbett Ashby sta povdarjali ekonomsko šibkost Japonske in velike notranje moči Kitajske, ki še dovoljujejo odlog — a so najbrže zadnja prilika, da se reši splošni mir.

Zakaj mora iti sama domov?

Kaj je temu vzrok? Saj je dražestna, mlada dama, ki je bila v svoji novi obleki naravnost očarujoča. Zakaj ni imela uspeha? Mogoče malenkost, ki je sami ne opazimo, pa je bolj važna kot vsa zunanja lepota in obleka. - Kako ugoden občutek pomirjenja ima oni, ki ve, da ostane sapa po zobni pasti Chlorodont vedno sveža in čista. Zjutraj in zvečer Chlorodont, drage gospel Videle boste, kako to čudovito učinkuje.

Domači proizvod.

Chlorodont - zobna pasta

Lep sadovnjak prija očem in dvíga ugled!

Zdravo in lepo sadje je okras družinske mize, ponos gospodinje, osveži delovnega človeka, a poleg tega je tudi krepka hrana vsakomur, posebno otrokom in mladini.

Posestniki: Združite ugodno s koristnim!

Zasadite sadovnjake s plemenitimi breskvami, hruškami in jabolkami, a med nje posadite plemenite jagode.

Špecialna kultura breskev in jagod »**Müller-ov brljeg**« Vam jih nudi po zmernih cenah.

Za obvestilo in prospekte obrnite se na urad,
Zagreb, Frankopanska 16, telefon 41-27.

Mlade matere,

ki pripravljate perilo za svojega novorojenčka, naročite si pri nas polo s 25 modeli in kroji za

vse perilo, ki ga potrebuje novorojenček

Z naročilom pošljite **Din 5,—**; lahko tudi v znamkah

Knjiga »**Za vsak dan**«, ki je bila določena kot dobitok pri letošnjem žrebanju, nam je končno dospela in smo jo razposlale vsem, katere sa poslale denar za poštnino (din 12,—). Ostale prosimo, da dvignejo knjigo v naši pisarni, ali pa pošljejo denar za poštnino. — Vezanih knjig še nismo dobile; takoj, ko jih dobimo, razpošljemo še te.

Knjiga je res praktična in zelo obširna, saj obsega čez 850 strani. S svojo izčrpno vsebino bo dobrodošla vsaki ženi v kateremkoli položaju. Naroča se

pri Tiskovni založbi v Mariboru, Gregorčičeva 26 ali pa tudi potom naše uprave.